

Mardin Barosu

Dergisi

OCAK-ŞUBAT-MART 2026

YIL 2 • SAYI 5

Mardin Barosu e-dergi

Av. Ahmet DUYAN
Mardin Barosu Başkanı

A. Duyan

Değerli Meslektaşlarım,

Baro dergimizin beşinci sayısının girizgâhını kaleme almanın ve baro hafızamıza büyük bir katkı sunan dergimizin istikrarla yayımlanmasının sevincini yaşarken, hepinizi en içten duygularıyla selamlıyorum.

Keza bu yeni yılda da aramızda olamayan, mübaşir sesinden çok gardiyanların ayak seslerini duyan, özgürlükleri rehin alınan, tutuklu bulunan Av. Selçuk Kozağaçlı'yı, Av. Şerafettin Can Atalay'ı, Av. Selahattin Demirtaş'ı, Av. Mehmet Pehlivan'ı, Çağdaş Hukukçular, İnsan Hakları ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği mensubu olan bütün meslektaşlarımızı saygı, sevgi ve büyük bir özlemle selamlıyorum.

Dergimizin bu sayısı aynı zamanda yeni bir yılın habercisi niteliğindedir. Evvela 2026 yılının başta meslektaşlarımız olmak üzere bütün halkımıza sağlık, huzur, mutluluk ve barış getirmesini dilerim.

Bizler, yani umudun muhafızları olan avukatlar yeni yıldan, safi bir beklentiden ziyade, umut edilen güzellikleri getirmekle mükellef olduğumuz inancı ile meslektaşlarımızın ve halkımızın beklentilerini yerine getirmek için var gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz. Hayıflanmadan, sızlanmadan, sitem etmeden, bütün zorluklara rağmen halkımıza hak ettiği bir yaşam sürmeleri için cübbelerimizi kalkan yapmaya devam edeceğiz. Takvim yapraklarının insanlığa kendiliğinden güzellik ve mutluluk getirmeyeceğinin bilincinde olan bizlerin, çalışmaktan, üretmekten ve mücadele etmekten başka bir çaresi yoktur.

2026 yılında mücadele edeceğimiz en önemli alan; ülkemizde esen barış rüzgârlarının siyasi menfaat çatışmalarına kurban edilmeden, nötr ve zaman zaman negatif seyreden yasama faaliyetlerinin kontrollü bir şekilde, gelecek yüzyıllar da gözetilerek, en ivedi biçimde hayata geçirilmesini sağlamak olacaktır. Keza, siyasi temsiliyetin yargısal bir temsiliyete dönüşmesini engellemek de amaçlarımız arasında olmalıdır."

Her zaman olduğu gibi dergimizin bu sayısına hayat veren; başta Mardin Barosu Basın Yayın Komisyonu Üyesi ve Mardin Barosu Yönetim Kurulu Üyesi meslektaşlarıma, yazılarıyla yayınıma renk katan tüm komisyonlarımıza ve yazar meslektaşlarıma, ayrıca dergimizin bu sayısının sponsorluğunu üstlenen Savur Belediye Başkanı meslektaşımız Av. Engin Uğur Hamidi'ye sonsuz teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Mardin Barosu

Dergisi

MARDİN BAROSU BASIN YAYIN KOMİSYONU

İmtiyaz Sahibi

Av. Ahmet DUYAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Av. Muhammed Melik İLHAN

Genel Yayın Sorumlusu

Av. Muhammed Melik İLHAN

Genel Sekreter

Av. Bahar AKSOY

Görsel Sorumlusu

Av. Pelda KAPAN

Röportaj Sorumlusu

Av. Ahmet NAKŞİOĞLU

Sponsor Sorumlusu

Av. Jozef GÖKSÜN

Yayın Kurulu Üyeleri

Av. Barsavmo GÜRKAN

Av. Muhammed Enes ALKAN

Av. Adem GÜMÜŞ

Av. Özgür ALP

İletişim Bilgileri

Adres

13 Mart Mah. İl Müftülüğü Arkası,
48.Sk. No:8 Artuklu/MARDİN

Telefon

0482 213 60 43

Faks

0482 212 18 76

WhatsApp İletişim Hattı

0537 035 47 73

E-posta

info@mardinbarosu.org.tr

mbbasinyayin@gmail.com

KEP Adresi

mardinbarosu@hs01.kep.tr

Baskı

Şan Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Hamidiye Mh. Anadolu Cd. No: 50

Kağıthane/İstanbul - Tel: 0212 289 24 24

Sertifika No: 45170

Av. Muhammed Melik İLHAN
Basın Yayın Komisyonu
Genel Yayın Sorumlusu

Değerli Meslektaşlarım,
Saygıdeğer Okuyucular,

Bir yayının sürekliliği, yalnızca düzenli aralıklarla yayımlanmasıyla değil; her sayıda artan katılım, çeşitlenen içerik ve güçlenen kurumsal hafızayla anlam kazanır. Mardin Barosu Dergisi, bu anlayış doğrultusunda yürütülen ortak bir emeğin sonucu olarak beşinci sayısı ile okurlarıyla buluşmaktadır.

2025 yılı boyunca üçer aylık periyotlarla yayımlanan dört sayı kapsamında, 52 farklı meslektaşımızın katkısıyla toplam 55 eser yayımlanmış; dergimiz, mesleki birikimin yazılı hale getirilmesine ve ortak bir yayın zemini oluşturulmasına katkı sunmuştur. Bu veriler, dergimizin bireysel değil; katılımcı, kapsayıcı ve kurumsal bir yayın anlayışıyla yürütüldüğünü açıkça göstermektedir.

Bu yayın döneminde süreklilik kazanan köşelerimiz, dergimizin içerik yapısını zenginleştiren unsurlar arasında yer almıştır. Çengel Bulmaca köşesi, iki sayıda hukuki kavramları farklı ve ilgi çekici bir yöntemle ele alma imkanı sunmuştur. Yargıdan Yansıyanlar köşesi, yine iki çalışmayla yargı kararlarının uygulamadaki yansımalarını ve toplumsal etkilerini değerlendirmiştir. "Bunları Biliyor Musunuz?" köşesi ise kısa ama bilgilendirici içerikleriyle meslek pratiğine katkı sağlayan bir hatırlatma alanı oluşturmuştur.

Beşinci sayımız, aynı zamanda 2025 yılı yayın döneminin değerlendirilmesi ve 2026 yılına yönelik yayın perspektifimizin ortaya konulması bakımından da önem taşımaktadır. Önümüzdeki dönemde, içerik çeşitliliğinin artırılması, yeni konularının oluşturulması ve daha fazla meslektaşın yayın sürecine dahil edilmesi temel hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Mardin Barosu Basın Yayın Komisyonu olarak; hukukun yalnızca yargısal süreçlerle sınırlı olmayan yönlerini görünür kılmayı, mesleki ve kültürel üretimi desteklemeyi ve kurumsal hafızaya katkı sunmayı sürdüreceğiz. Bu doğrultuda hazırlanan her sayı, ortak emeğin ve sorumluluk bilincinin bir yansımasıdır.

Bu süreçte dergimizin hazırlanmasında emeği geçen tüm komisyon üyelerine, yazılarıyla katkı sunan meslektaşlarımıza ve yayınlarımızı takip eden okurlarımıza teşekkür ederim.

Saygılarımla,

MAKALE

6

Adaletin Kör Noktası
DANGER IN THE DARK ÜZERİNE
HUKUKİ VE EDEBİ BİR OKUMA
Av. Elif BİRKİLİ

9

BORÇLAR HUKUKUNDA
ALACAK ZAMANAŞIMI
Av. Zeynep IRMAK

12

Anlaşmalı Boşanma Her Şeyi Bitirir Mi?
MAL REJİMİ TASFİYESİNİN
SESSİZ HESABI
Av. Fatma DAĞ

15

CEZA HUKUKU VE TOPLUM
Av. Zana DOĞAN

18

ARAÇ İKAME BEDELİNE İLİŞKİN
HUKUKİ DEĞERLENDİRME
Av. İsmet KURTAY

20

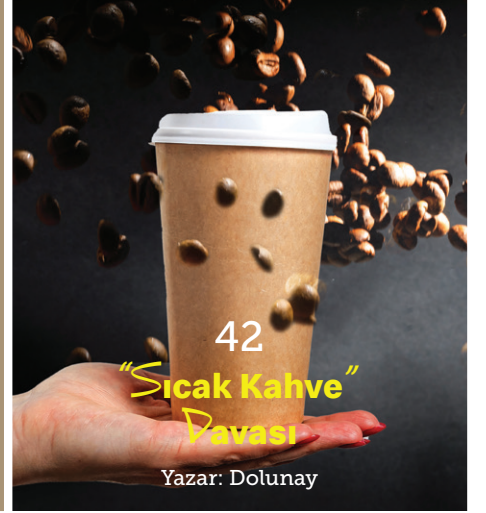
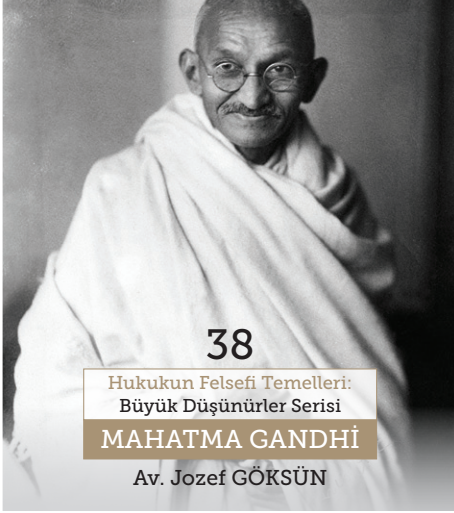
Ceza Yargılamasında
"Yas" Sendromu ve
HUKUK-PSİKOLOJİ ENTEGRASYONU
Av. Nurgül KARABOĞA

24

VERGİNİN HUKUKİ TEMELLERİ
VE TÜRK VERGİ SİSTEMİNİN
ANA HATLARI
Av. Selim GEZER

26

Türkiye'de Eşit Haklar Misyonuyla
DEZAVANTAJLI GRUPLARIN
ADALETE ERİŞİMİ VE ADLİ YARDIM
Av. Berivan ÇELİK

Adaletin Kör Noktası DANCER IN THE DARK ÜZERİNE HUKUKİ VE EDEBİ BİR OKUMA

"Vicdanın Sustuğu Yerde Kötülük Olağanlaşır"

Hannah Arendt

Av. Elif BİRKİLİ, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 171327

I. Giriş: Adaletin Körlüğü ve Sinemanın Tanıklığı

Adalet tanrıçası Themis'in heykelinin gözleri bağlıdır. Bu bağ, tarafsızlığın sembolü olarak öğretilir; ancak Lars von Trier'in *Dancer in the Dark* (2000) filminde bu bağ, artık bir görmezden gelme hâline dönüşür.

Film, yoksul, görme yetisini kaybetmeye başlayan ve filmin ilerleyen zamanlarında tamamen görme engelli birine dönüşen ve oğlunun geleceği için Amerika'da bir fabrikada çalışan göçmen bir kadının, Selma Ježková'nın hikâyesidir. Ancak Trier'in kamerası, yalnızca bir annenin, hayat mü-

cadelesini, görme yetisini kaybetme gerçeği ve çöküşünü değil; hukukun vicdandan koptuğu anları da kayda alır. Bu hikâye, adaletin soyut idealleriyle bireyin yaşadığı somut acı arasındaki uçurumu en çıplak hâliyle gösterir. Selma'nın masumiyeti, kanıtlarla değil, yer aldığı toplumsal sınıfı, cinsiyeti ve sessizliğiyle gömülür. Sinema burada bir tanıklık biçimine dönüşür; hukuk neyi görmezden gelirse, kamera onu gösterir.

II. Fakirlik, Engellilik ve Adaletin Kör Noktası

Selma, endüstriyel Amerika'nın alt tabakasında, gündelik hayatta toplum nezdinde statü açısından önemsiz sayılan göçmen bir kadındır. Oysa hukuk, biçimsel olarak herkesin yasa önünde eşit olduğunu söyler. Bu eşitliğin yasalar çerçevesinde korunmasının ve olası hak ihlallerini engellemek ve gerçekleşen hak ihlalleri kapsamında cezai ve hukuki müeyyideler uygulanmasının garantörüdür. Fakat film boyunca pozitif hukuk bu garantörlük misyonunu yerine getirmekte yetersiz kalmaktadır. Filmde gerçekleşen olaylarda, Selma'nın hak mücadelesinde eşitlik yalnızca metinsel bir iddia olarak orada durmaktadır.

Adalet tanrıçası Themis'in heykelinin gözleri bağlıdır. Bu bağ, tarafsızlığın sembolü olarak öğretilir; ancak Lars von Trier'in Dancer in the Dark (2000) filminde bu bağ, artık bir görmezden gelme hâline dönüşür.

Selma'nın görme engeli, bu kapsamda oğluna sirayet edecek olan hastalığı engellemek maksadıyla tüm birikimini bu nedenle kullanmak ve sonuç olarak ekonomik yoksunluğu, onun adalet sisteminde özneliğini elinden alır. Yargılama sahnesinde Trier'in kamerası sürekli olarak Selma'nın yüzüne odaklanır, hâkim ya da savcıya değil. Çünkü mesele, hukukun gözleriyle görmek değil, adaletin yüzünü aramaktır. Bu bağlamda, Avrupa İnsan Hakları Sözleş-

mesi'nin 6. Maddesi ile güvence altına alınmış "adil yargılanma hakkı" filmde yalnızca bir hayalin gölgesi olarak kalır. Ve o gölgeden Selma'nın payına adaletsizlik düşer.

III. Hukukun Sessizliği: Disiplinin Tiyatrosu

Selma'nın işlediği iddia edilen cinayet bir trajedinin değil, bir çaresizliğin sonucudur. Oğlunun genetik hastalığını önlemek için para biriktirir; ama bir güvenlik arayışı içinde olan sistem, bu eylemi öldürme olarak tanımlar. Modern hukuk, burada suçun nedenine değil, suçun biçimine bakar. Michel Foucault'nun ifadesiyle, ceza artık adaletin değil, düzenin yeniden üretimidir. İdam sahnesi bir infazdan çok bir törendir.

Devletin meşruiyetini yeniden inşa ettiği bir sahne. Trier, müziği susturur, kamerayı sabitler, zaman döner. Çünkü o an, hukukun dili değil, sessizlik konuşur. Bu noktada Trier modern hukuk ve sosyal vicdan çatışmasını koca bir kaosun harfsiz sessizliği ile seyirciye sunar, herkesin heybesine münferit yargılar düşer.

IV. Vicdanın Müziği, Yasanın Sessizliği

Selma'nın dünyayı giderek daha belirsiz görmesi ve nihayetle tamamen görememesi, aslında toplumda körleşen insanlığın görmezliğinin metaforudur. O, etrafındaki karanlığa karşı müzikle direnir. Görme yetisinin giderek seyreklediği noktada bu direnişin sesi de yükselir. Her müzikal sekans, onun iç adalet arayışının bir izdüşümüdür. Fakat yasa, bu ritme kulak vermez. Yasa, duygusuz bir metin gibidir: ölçer, biçer, cezalandırır; ama duymaz. Selma söylediği son şarkıdan sonra idam edilir, onun söylediği o son şarkı sondan bir önceki şarkıdır.

Trier son şarkıyı yalnızca sözleri ile Selma'nın ölü bedeni üzerinden söyler bizlere:

*"They say it's the last song
They don't know us, you see
It's only the last song
If we let it be.."*

Bu sözler Selma için adaletin ölümüne karşı bir ilahidir. Orada hukuk susmuştur, ama vicdan hâlâ şarkı söyler.

V. Kadın, Sessizlik ve Yasanın Eril Dili

Feminist hukuk kuramı, modern yargının eril yapısına dikkat çeker. *Dancer in the Dark*, bu eleştirinin simesimadaki en güçlü örneklerinden biridir. Selma'nın sessizliği duygusal olarak kodlanır, rasyonel bir savunmaya dönüştürülemez. Mahkemede ne kadar sustukça, hukuk o kadar adilmiş gibi görünür.

Carol Smart'ın dediği gibi, "Kadın deneyimi yasanın içinde değil, yasa tarafından tanımlanır." Selma'nın hikâyesi de budur: yasanın kadına biçtiği rollerin dışına çıktıklarında, artık savunulamaz hâle gelir.

VI. Sonuç: Körlükten Sonra Gelen Işık

Dancer in the Dark, bir filmde çok daha fazlasıdır; adalet fikrinin vicdan önündeki sınavıdır. Selma Ježková'nın hikâyesi bize şunu hatırlatır: adaletin gözü kapalıysa, bazen görmek için gözleri değil, kalbi açmak gerekir. Trier'in kamerası, mahkeme tutanaklarının soğuk satırlarına karşı bir tanıklık tutar.

Çünkü bazen sanat, hukukun yapamadığını yapar: insanı yeniden görür. Hukuk sert bir disiplindir, eğilip, bükülmez milimetrik değişimler dışında yerindedir. Oysa sanat hep bir hareket içerisindedir ve bu hareketler insanın içerisinden yayılır tekrar insana döner. Bu sebeple bazen sanattan doğru bakabilmek insan olmayı hatırlatır. Ancak bu sınavda iyi olunmadığı aşikâr. Ve belki de bu yüzden Selma'nın ölümü, adaletin değil, insanlığın körlüğünün son perdesidir.

Kaynakça / Notlar

- Lars von Trier, *Dancer in the Dark*, Zentropa Productions, 2000.
- Michel Foucault, *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*, 1975.
- Carol Smart, *Feminism and the Power of Law*, 1989.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Madde 6 – Adil Yargılanma Hakkı
- Hannah Arendt – *Kötülüğün Sıradanlığı*

BORÇLAR HUKUKUNDA ALACAK ZAMANAŞIMI

Av. Zeynep IRMAK, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 135774

Zamanaşımı borcu sona erdiren bir sebeptir. Ancak bu sebep tek başına yeterli olmayıp borçlunun bunu ileri sürmesi gerekmektedir yani alacak zamanaşımı nedeniyle kendiliğinden sona ermez. Buna zamanaşımı defi denmektedir. Borçlunun zamanaşımı defini ileri sürmeden borcunu ödemesi halinde bunu geri talep edemez.

Yani zamanaşımını şöyle tarif edebiliriz: "Kanunda belirtilen şartlar dahilinde alacaklının alacağını talep etmede hareketsiz kalması nedeni ile alacağını ifa etme yetkisinin sona ermesidir".

Zamanaşımının başlangıç tarihi BK. Madde 149 "Zamanaşımı, **alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar**. Alacağın muaccel olmasının bir bildirimle ilgili olduğu hâllerde, zamanaşımı bu bildirimle yapılabileceği günden işlemeye başlar." sinde de belirtildiği üzere alacağın vadesinin gelmiş olması veya bildirimle ilgili olan durumlarda bildirimin yapılması ile işlemeye başlar.

Borçlar Kanunu madde 148 de **zamanaşımı sürelerinin kesin olduğu ve sözleşme ile değiştirilemeyeceği emredici hükme bağlanmıştır**. Ancak

bu emredici hüküm sürenin başlangıcını kapsamaktadır yani sözleşme kurulduğu esnada süre değiştirilemez ancak **borç doğduktan sonra süre uzatılabilir. Zaten kanun buna durma veya kesilme sebepleri ile imkân sağlamıştır.**

Borçlar Kanunu m. 160'da zamanaşımından **borç doğumundan önce feragat edilemeyeceği** açıkça belirtilmiştir. Yine müteselsil borçlularda birinin feragat etmiş olması, diğerlerine karşı ileri sürülemeyeceğini, bölünemez bir borcun borçlularından birinin feragat etmiş olması durumunda da aynı hüküm uygulanacağını ve asıl borçlunun feragat etmiş olmasının kefile karşı ileri sürülemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Kural olarak her alacağın zamanaşımına uğradığı kabul edilse de **kanun bazı hallerde zamanaşımının işlemleneceğini kabul etmiştir.** Bu hallerden birincisi alacağın bir gayrimenkul rehni ile teminat altına alınmasıdır. MK. m. 864'e göre gayrimenkul rehninin tapuya tescili, o alacak hakkında zamanaşımının işlemleneğini engeller. İkinci hal ise borçlu aleyhinde aciz vesikası alınmış olmasıdır. Buna göre alacağın tamamını elde edememiş olan alacaklıya icra me-murluğunca verilen aciz vesikasında tespit edilmiş borç, borçlu bakımından zamanaşımına uğramaz. Borçlu, bu borcu ödemededen ölür ve mirasçılarda mirası kabul ederlerse alacaklının kabul tarihinden itibaren 1 yıl içinde alacağını talep etmesi gerekir. Aksi halde mirasçılar zamanaşımı def'ini ileri sürebilirler. Yine nafaka isteme hakkı, isim üzerindeki hak, eşlerin birbirlerine karşı hakları gibi şahsa bağlı olan haklar zamanaşımına tâbi değildir.

Borçlar Kanunu madde 146'da **"Kanunda aksi-ne bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir"** bu hüküm sadece Borçlar Kanunundan doğan alacaklar için değil, Medeni Hukukun diğer dallarından kaynaklanan ve haklarında

özel düzenleme bulunmayan borç ilişkilerinde de uygulanır.

Borçlar Kanunu madde 147'de bazı alacakların beş yıllık zamanaşımına tabi olduğu belirtilmiştir.

Birçok meslektaşımızca da karıştırılan hususlardan biri de **KAMBYO SENETLERİNDE ZAMANAŞIMI** hususudur. Bu hususa detaylıca değinmek isterim.

Poliçe, bono ve çekten oluşan kambyo senetleri hakkında düzenlenen zamanaşımı süreleri Türk Ticaret Kanunu'nda yer almaktadır (TTK 749) Bu düzenlemeye göre bonoda 3 tür zamanaşımı süresi bulunmaktadır.

Düzenleyen için zamanaşımı süresi vadeden itibaren işlemeye başlar ve bu süre üç yıldır.

Vadesi geçmiş bir bononun **hamili**, elindeki bonoya dayanarak kendisinden önce gelen müracaat borçlularına başvurabilir. Bu başvuru için zamanaşımı süresi 1 yıldır. Hamilin müracaat borçlularına karşı ileri süreceği talepler yönünden zamanaşımı protesto tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Bono bedelini ödeyen **müracaat borçlusu**, kendinden önce gelen müracaat borçlularına karşı ileri sürebileceği talepler yönünden zamanaşımı süresi, ödeme tarihinden itibaren 6 aydır.

Zamanaşımının durması borç doğumundan sonra durması veya hiç başlamamasına denir. BK m. 153'de zamanaşımının başlamayacağı veya başlamışsa duracağı hallerden bazılarını belirtmiştir. Bazı haller diyoruz çünkü diğer kanunlarda da zamanaşımını durduran sebepler düzenlenmiştir.

Durma sebebi varsa artık zamanaşımı işlemeyiz; sebep devam ettiği sürece zamanaşımı da durur, sebep kalktığı anda işlemeye başlar. Durma sebebinin sona ermesinden itibaren zamanaşımı da işlemeye başlar ya da kaldığı yerden devam eder. Ancak bunun için sebebin kesin olarak ortadan kalkması şarttır.

*Borçlar Kanunu
madde 148 de
zamanaşımı sürelerinin
kesin olduğu ve sözleşme ile
değiştirilemeyeceği emredici
hükme bağlanmıştır. Ancak
bu emredici hüküm sürenin
başlangıcını kapsamaktadır yani
sözleşme kurulduğu esnada süre
değiştirilemez ancak borç
doğduktan sonra süre
uzatılabilir.*

Zamanaşımının kesilmesi zamanaşımının durmasından farklı olarak işleyen sürenin etkisinin kalmasıdır. Yani zamanaşımı kesildiği ana süre tekrar en başından işlemeye başlarken durma halinde zamanaşımı kaldığı yerden devam eder.

Borçlunun borcunu ikrar etmesi, borca veya ferilere ilişkin kısmi ödeme yapılması, rehin verilmesi, kefil gösterilmesi, takas ileri sürülmesi, alacaklının dava açması veya icra takibinde bulunması gibi birçok sebep zamanaşımını kesen sebeplerdendir.

Burada da değinmek istediğim önemli hususlardan biri **İCRA TAKİBİ SONRASI ZAMANAŞIMI** husu-

sudur. Alacaklının alacağını tahsil etmek üzere icra takibine geçmesi ile zamanaşımı kesilir ve tekrar her işlemle yeniden işlemeye başlar. Yani alacak muaccel hale geldikten sonra zamanaşımı sürekli olarak işlemeyi yukarıda da değindiğimiz üzere kesilir. Örnekle açıklamak gerekirse 01.02.2021 vade tarihli bono için zamanaşımı 01.02.2024 tarihinde dolar ve artık 02.02.2024 itibarı ile zamanaşımı def'inde bulunabiliriz. 05.08.2022 tarihinde icraya koyulursa bu durumda zamanaşımı kesilir ve yeniden en başından işlemeye başlar bu durumda zamanaşımı 05.08.2025 dolar ve bu tarihten sonra zamanaşımı def'i ileri sürülerek takibin iptali istenebilir. Söz konusu bono 05.08.2025 tarihinde icraya koyulmasının akabinde dosyada son yapılan işlem 04.08.2025 tarihi ise bu durumda zamanaşımı kesilir ve süre en başından tekrar işlemeye başlar.

Toparlamak gerekirse zamanaşımı, borcu ve alacaklının sahip olduğu hakkı tamamen sona erdirmez. Borçluya def'i hakkı verir.

Zamanaşımı def'ini hâkim kendiliğinden dikkate alamaz. Borçlunun ileri sürmesi ve aynı zamanda zamanaşımının varlığını da ispat etmesi gerekmektedir. Burada ispat yükü borçludadır.

Zamanaşımı ilk itirazlardan değildir. Bu nedenle her aşamada ileri sürülebilir. Aynı zamanda esasa ilişkin olması nedeni ile hâkim öncelikle bu durumu inceler ve zamanaşımının varlığı halinde davayı reddeder.

Zamanaşımı def'i, dava mahkemede görülürken ileri sürülmezse, artık istinaf veya temyizen Yargıtay'a gittiğinde ileri sürülemez.

Asıl alacak zamanaşımına uğradığı halde ferileri de zamanaşımına uğrar.

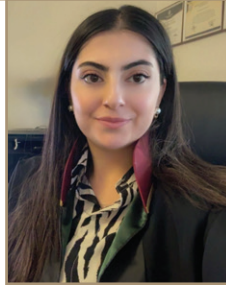
Zamanaşımı def'inde hakkın kötüye kullanılması; borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürmesi hakkın kötüye kullanıldığı anlamına gelmemektedir. Ancak borçlunun alacaklıyı aldatması veya korkutması ile dava açmaktan alıkoyması veya alacaklıyı oyaltması, borcunu ödeyeceği yönde alacaklıya güven vermesi gibi hallerde hâkim zamanaşımı definin kötüye kullanıldığını re'sen göz önüne alır.

Anlaşmalı Boşanma Her Şeyi Bitirir Mi? MAL REJİMİ TASFİYESİNİN SESSİZ HESABI

Av. Fatma DAĞ, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 205376

Anlaşmalı boşanma, tarafların ortak iradesiyle evlilik birliğini sona erdirmesini sağlayan hızlı bir yoldur. Evliliklerinde bir yılını doldurmuş olan eşler anlaşmalı boşanma davası ile evlilik birliğine son verebilirler. Anlaşmalı olarak boşanmak isteyen eşler tarafından mahkemeye sunmak üzere düzenlenecek olan protokolde boşanmanın mali sonuçları ve çocuklara ilişkin sonuçları konusunda net bir ortak karara varılmış ve düzenleme altına alınmış olmalıdır. Anlaşmalı boşanmanın sağlanması için boşanmanın ferî

niteliğindeki taleplerde taraflar arasında uzlaşma gerçekleşmelidir. Bu talepler kanun koyucu tarafından “boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu” olarak ifade edilmiştir. Maddede geçen “boşanmanın mali sonuçları” kavramı mal rejiminin tasfiyesini kapsamaz. Boşanmanın malî sonuçları ile anlaşılması gereken Kanun’un 174. maddesinde düzenlenen boşanma nedeniyle maddi-manevi tazminat, 175. maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası ile 182. maddesinde düzenlenen iştirak nafakasıdır Mal rejiminin tasfiyesi bo-

şanmanın fer'isi niteliğinde olmayıp; eşler, tasfiyeyi anlaşmalı boşanma ile birlikte yapabilecekleri gibi bu yöndeki haklarını zamanaşımı süresi içerisinde daha sonra da kullanmak isteyebilirler. Bu konuda anlaşma sağlanamaması anlaşmalı boşanma davasının reddi sonucunu doğurmaz ve anlaşmalı boşanmaya bir etkisi olamaz. Ancak uygulamada, anlaşmalı boşanma sürecin ardından mal rejiminin tasfiyesine ilişkin yeni uyuşmazlıkların ortaya çıktığı sıkça görülmektedir.

Anlaşmalı boşanma protokolünde mal paylaşımına ilişkin bir düzenlemenin bulunmaması evlilik birliğinin anlaşmalı boşanma ile sona erdirilmesi bakımından bir sakınca teşkil etmeyecektir. Anlaşmalı boşanma protokolünü düzenlerken eşler mal paylaşımını daha sonraya bırakmak isteyebilirler. Bu durumda eğer protokolde malların paylaşımına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemişse anlaşmalı boşanma gerçekleş-tikten sonra eşler birbirlerine karşı mal paylaşımı davası açabileceklerdir. Mahkemeye sunulmuş olan protokolde mal paylaşımına ilişkin herhangi bir düzenleme yapmayan eşlerin birbirlerine daha sonra mal paylaşımı davası açmalarında hukuken bir engel bulunmamaktadır.

T.C. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi Esas No: 2015/22210 Karar No: 2017/17561 "Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın eki niteliğinde olmadığından, anlaşma gerekli değildir. Ancak anlaşma olduğu takdirde boşanmayla birlikte hüküm altına alınmasına da yasal bir engel yoktur. Bu bakımdan mal rejiminin tasfiyesine dair bir anlaşma yapılmadığıdır.

Asıl sorun eşlerin anlaşmalı boşanma protokolünde mal paylaşımına ilişkin olarak düzenleme yapmak istemeleri halinde cereyan etmektedir. Anlaşmalı boşanmada, taraflar edindikleri mal varlığını paylaşarak veya tasfiyeye yönelik haklarından feragat ederek mal rejiminin tasfiyesini gerçekleştirebilirler. Usulüne uygun şekilde yapılan anlaşma ile

boşanma davası neticelenmiş ve karar kesinleşmiş ise tarafların tekrar mal rejimi tasfiyesi talep etmeleri mümkün olmaz. Anlaşmalı boşanmanın tasfiyeyi kapsadığı kabul edilen durumlarda; boşanmadan sonra taraflardan herhangi birinin tekrar tasfiye talebinde bulunması, 4721 sayılı Kanun'un 2. Maddesinde düzenlenen "dürüst davranma" kuralına aykırılık teşkil etmekte ve hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmektedir...

Yapılan anlaşmalı boşanma protokolünde mal paylaşımına ilişkin kullanılacak olan ifadeler çok dikkatli bir şekilde seçilmelidir. Genel ifadeler kullanmak yerine her bir malvarlığı hakkında ayrıntılı bilgiye protokolde mutlaka yer verilmelidir. Nitekim Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 2022/3458 E., 2022/7580 K. sayı ve 28.09.2022 tarihli

dosyasındaki olayda davacı mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklı alacak talebinde bulunmuş, ilk derece mahkemesi "...protokolde dahil olmayan taşınmaz yönünden davacının alacak talep etmesinin dürüstlük kuralına aykırılık olup hakkın kötüye kullanılması niteliğinde bulunduğu..." gerekçesi ile davayı reddetmiştir. Daire ise "...

Mal rejiminin tasfiyesinin boşanma davasının fer'i niteliğinde olmamasına, protokolde, duruşmada alınan beyanlarda ve hükümde dava konusu 3045 parsel sayılı taşınmaza yönelik bir düzenleme yapılmamış olmasına, ayrıca davacının mal rejiminden kaynaklı başkaca bir hak talebi olmadığına veyahut feragat edildiğine yönelik bir beyanının da bulunmamasına göre, dava konusu 3045 parsel sayılı taşınmazın anlaşmalı boşanma davasında yapılan tasfiyeye dahil edildiği kabul edilemez..." gerekçesi ile kararın bozulmasına karar vermiştir.

Eşler boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesi hususunda da anlaşma yapmak istiyorlarsa, bu hususun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması çok önemlidir, Yargıtay Hukuk Ge-

Yapılan anlaşmalı boşanma protokolünde mal paylaşımına ilişkin kullanılacak olan ifadeler çok dikkatli bir şekilde seçilmelidir. Genel ifadeler kullanmak yerine her bir malvarlığı hakkında ayrıntılı bilgiye protokolde mutlaka yer verilmelidir.

nel Kurulu 2019/8335 esas, 2022/850 karar sayılı kararında “soyut, muğlak, her anlama gelebilen, farklı şekilde yorumlanmaya açık, müphem kelime ve cümleler kullanılan anlaşma metinleri sonradan açılan davanın görülmesine engel teşkil etmez... Somut olayda; eşlerin gerek anlaşmalı boşanmaya dayanak protokol metninden gerekse duruşmada ki beyanlarından aralarındaki mal rejimini tasfiye ettikleri sonucuna varılamadığı gibi, salt “davalı- nın davacıya ait evde oturacağına” ilişkin anlaşma hükmünden eşlerin mal rejimini tamamen tasfiye ettiklerini değerlendirmek mümkün değildir.” gerek- çesiyle kararın bozulmasına karar vermiştir. Görüle- ceği üzere mal paylaşımı talepli dava açılabilmesi için anlaşmalı boşanmada mutlaka bu konuda, açık ve net bir anlaşma bulunmalıdır. “Belirtilenler dışın- da birbirimizden mal rejiminin tasfiyesi ile ilgili bir talebimiz yoktur.” ya da “Mal rejiminin tasfiyesi ile il- gili alacaklarımızdan karşılıklı olarak feragat ediyö- rüz.” gibi net ifadeler kullanılmalıdır.

Anlaşmalı boşanma davalarında taraf iradeleri- nin kapsamı ve hukuki sonuçları, özellikle mal rejimi- nin tasfiyesi bakımından uygulamada önemli tartış- malarla yol açmaktadır. Zira kimi uyuşmazlıklarda, boşanma protokolünde mal rejiminin tasfiyesine veya eşlerin birbirlerinden bu kapsamda herhangi bir talepte bulunmayacaklarına dair açık bir düzen- leme yer almamakta; ancak duruşma esnasında taraflar, “mal talebimiz yoktur” şeklinde beyanda bulunmaktadır. Bu durumda, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra eşlerden birinin mal rejimi tasfiyesi davası açıp açamayacağı; duruşma be- yanlarının hukuki bağlayıcılığı, kapsamı ve yorum- lanması bakımından önem arz etmektedir. Özellikle protokol ile duruşma beyanları arasındaki irade açıklamalarının hangi sınırlar içinde değerlendirile- ceği ve sonradan dava açma hakkını ortadan kaldı- rıp kaldırmayacağı hususunda Yargıtay Hukuk Ge- nel Kurulu 2024/7 E, 2025/498 Karar sayılı kararı, bu meseleye ışık tutması bakımından dikkate değerdir.

“somut olaya gelindiğinde; tarafların Bakırköy 1. Aile Mahkemesinin 18.08.2005 tarihli ve 2005/655 Esas, 2005/744 Karar sayılı kararı ile 4721 sayılı Ka- nun’un 166/3. Maddesi uyarınca anlaşmalı olarak boşanmalarına karar verildiği, 18.08.2005 tarih- li duruşmada hazır bulunan eşlerin her ikisinin de “paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur” şeklinde beyanda bulundukları, boşanma kararı- nın 14.11.2005 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır. Özellikle anlaşmalı boşanmaya dayanak 18.08.2005 havale tarihli protokolün incelenmesinde ise; yasal mal rejiminin tasfiyesine yönelik bir hükme yer veril- mediği gibi boşanma kararının hüküm fıkrasında da eşler arasında geçerli edinilmiş mallara katılma re- jiminin tasfiyesine ilişkin bir karar verilmediği anla- şılmaktadır. Böyle olunca eşlerin, salt anlaşmalı bo- şanma dava duruşmasında yer alan beyanlarından hareketle; rejim süresince edindikleri mal varlıklarını paylaşarak veya tasfiyeye yönelik haklarından fera- gat iradesi göstermek suretiyle mal rejiminin tasfi- yesini gerçekleştirdikleri sonucuna varmak mümkün değildir.”

CEZA HUKUKU VE TOPLUM

Av. Zana DOĞAN, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 210559

Ceza hukuku, toplumsal düzeni korumak ve bireylerin haklarının güvence altına almak hatta kısmen doğada diğer canlıların haklarını da güvence altına almak amacıyla devletin en güçlü araçlarından biridir. Ceza hukukunda her ne kadar insan merkezli bir anlayışla hareket etse de demokratik ve çağdaş bir toplumda diğer canlılarda esas alınmalıdır. Suç ve ceza kavramları sadece hukuki bir mesele olmadığı gibi aynı zamanda toplumsal değerlerin, ahlak anlayışının ve birlikte yaşam iradesinin de bir yansımasıdır. Toplum ve bireyler olmadan suç ve ceza olmaz. Tarihsel dönemlerin tamamı incelendiğinde

toplumda meydana gelen bireysel veya toplu olaylarda ceza hukukuna ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü toplumun devamı ve birlikte yaşam için hukuk vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Romalı hukukçuların söyledikleri "Nerede bir toplum varsa, orada hukuk vardır." deyişi hukukun toplumsal yaşam-

la sıkı ilişkisini ve onun ayrılmaz parçalarından biri olduğunu kısa ve özlü bir şekilde ortaya koyar. Diğer kurumlar gibi hukuk da toplum içinde yer alır ve toplumsal sistemin temel bileşenlerinden birini oluşturur. Bu niteliği ile gerek bir bütün olarak toplum ile gerek diğer toplumsal kurum ve kurallarla ilişki ve etkileşim halindedir.

Hukuk, mevcut toplumsal düzen kurallarının ayrılmaz bir bileşeni konumundadır. Yerleşik hayata geçildikten sonra, üretimin ve verimliliğin artmasına bağlı olarak yöneten-yönetilen ayrışmanın başladığı iş bölümü, uzmanlaşma ve toplumsal farklılaşmanın arttığı toplum şartlarında hukuk ver özelinde ceza hukuku, kendisinden ayrıca söz edilen özel bir alan haline gelmiştir. Örneğin MÖ 5000 ile MÖ 3000 yılları arasında Mezopotamya bölgesinde ortaya çıkan kentlere, kent devletlerine, krallıklara ve imparatorluklara bağlı olarak, hukuk giderek yazılı bir karaktere bürünmeye başlanmıştır. “Urukagina Yasaları” ve “Hammurabi Kodu” gibi hukuksal derleme çalışmaları bu dönemde ortaya çıkmıştır. Böylece yazılı olmayan kuralların yanında yazılı yasal düzenlemeler boy göstermiştir. İnsan doğası gereği sosyal bir varlıktır. İlkel kabile döneminden günümüze değin sürekli bir mikro ve makro düzeyde gruplar ile yaşam sürdüğü de bilinmektedir. Tüm bu zamanlarda toplum nezdinde sözlü ve yazılı şekilde yasalar veya kurallar ortaya konarak düzen sağlanmaya çalışılmıştır.

Hukukun kökeni ve tarihsel gelişimine bakıldığında devlet öncesi dönemlerde toplumda suçlar topluma ve tanrılara karşı işlenmekteydi. Bunun tarihte en iyi bilenen örneği M.Ö. 469 ve 399 yıllarında yaşamış olan Sokrates isimli Yunan filozofudur. Bilindiği gibi Sokrates atfedilen suçlama “şehrin tanrılarına inanmamak ve gençliği yoldan çıkarmak” idi. Cezalara bakıldığında daha çok intikam, kan davası, toplumdan dışlama, ayıplama şeklide olduğu bilinmektedir. Ceza hukukun temel amacı suçluyu ıslah etmekten çok cezalandırma yolu ile intikam almak ve toplumsal düzeni sağlamaktır.

Yazılı hukuk kuralların ortaya çıkması ile beraber ceza hukuku ve amacında da değişme ve gelişme meydana gelmiştir. Özellikle devlet olgusunun ortaya çıkması ile beraber cezalandırma yetkisi bireylerden alınarak devlet tekeline geçmeye başlamıştır. Toplumsal yaşam ile devletin ihtiyaçları doğrultusunda gelişmeler yaşanmış olup bu doğrultuda yasalar ortaya koyulmuştur. Toplumsal iliş-

kileri ve yaşama cevap verebilecek nitelikte cezalar uygulanma çalışılmıştır. Para cezası, sürgün, uzuv kesme gibi çağın şartlarına göre ölçülü uygulamalara geçilmiştir. Ceza hukukundaki nihai amacın toplumun siyasi, ekonomik ve dini yapısına göre şekillendiği görülmektedir.

Orta çağ dönemlerinde ise yine suçun Tanrı ve kiliseye karşı işlendiği anlayışının hâkim olduğu görülmektedir. Cezaların ise işkence, yakma, idam, uzuv kesme, aforoz, sürgün vb. şekillerde uygulandığı görülmektedir. Temel amaç hem dünyevi hem de dini düzeni sağlamaktır. Muhakkak tüm dönemlerde toplum nezdinde inançların, kültürlerin ve siyasi iktidarlarında hukuk ve ceza hukuku üzerindeki etkisi inkâr edilemez bir gerçektir. İçerisinde olunan dönem ve toplumsal yaşam koşulları ceza hukukunun temelindeki teorisinde ve pratiğinde birçok gelişmeye ve etkiye sebep olmuştur. Toplumun özellikle dini inançları bazen derin etkisinde kalarak uygulandığı görülmüştür. Dini inançlarda bile hata ve kusurun insana özgü olduğu ve bu insana özgü olan özelliklerin bir cezai karşılığı vardır. Buradaki amaç ve gaye de yine toplumsal düzeni sağlamaktır.

18.yy. gelindiğinde aydınlanma dönemi ile beraber ceza hukukunda cezanın amacının intikamdan ziyade toplumsal düzeni ve sürekliliği korumak olduğu anlayışı hâkim olmuştur. Keza ölüm ve işkence gibi uygulamaların ortadan kaldırılması için mücadeleler verildiği ve günümüz Ceza hukukun

en temel ilkelerinden olan “Kanunsuz suç ve ceza olmaz.” düşüncesin hâkim olduğu görülmektedir. Tarih boyunca görüldüğü gibi ne kadar gelişme ve değişimler yaşanmışsa beraberinde ceza hukukunun da toplumla beraber değiştiği görülmektedir.

Değişen ve gelişen topluma cevap olma adına ceza hukuku toplumla yoğun bir ilişki içerisinde olmuştur. Toplumsal düzenin sağlanması ve toplumsal adaletin sağlanması için modern ilkeler ile eşlik etmiştir. Günümüzde de ceza hukukunda orantılılık, kanunilik, suçta ve cezada şahsılık gibi ilkeler ile toplum arasında düzen sağlanmaya çalışılmaktadır. Yine modern anlamda çalışmalar ile toplumda yaşayan her bir bireyin hak ve menfaatlerini en ideal noktaya taşınması gayesi içerisinde insan haklarına önem verilmiştir. Muhakkak ki geçmişte tarihsel ve toplumsal süreçler bilinmeden geçmiş dönemde ceza hukuku açısından uygulanan bazı ilkeleri yargılamak büyük yanılgıya ve haksızlığa sebep olacaktır.

Ceza hukuku her zaman toplumla beraber gelişmiş ve değişmiştir. Ceza hukuku ile toplum arasındaki ilişkiye sosyoloji olarak bakılması ve yorumlanması gerektiği bilinmelidir. Weber’e göre genel itibarıyla, ceza hukukuna ilişkin topluma ilişkisi ve modern yaklaşımı, bir norm ihlal edildiğinde toplumun ahlak veya çıkar kaygısının bunun telafi edilmesini emrettiği şeklindedir. Bu kaygı, suç işleyene karşı devlet tarafından ceza verilmesinde ifadesini bulur, ancak suçlu standart yargılama korumasından yararlanır. Diğer yandan, özel hukuk alanında da kişisel hakların ihlali söz konusu olabilir. Burada ihlalin giderilmesi zarar görenin talebine bırakılmıştır. Bu talebin dermeyeran edilmesi ise ihlali cezalandırmaya değil, yasanın koruma altına aldığı bir durumun yeniden tesis edilmesine yol açar.

Tüm bu tarihsel süreç ve dönemlerde ceza hukukunun toplumla ilişkisi ve toplumsal düzeni gayreti sağlama gayreti yanında gerek bölgemizde gerek ise ülkemizde ceza hukukunda kamu otoritesinin ve gücünün kullanıldığı unutulmaktadır. Toplum içerisinde bireyler arasından meydana gelen birçok olayda taraflar arasında uzlaşma sağ-

lanıp barışmalar olduğunda cezalarında olmaması gerektiği düşüncesi mevcuttur. Biz hukukçular ve özellikle ceza hukuku ile uğraşan meslektaşların da en zorlandığı konu ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki “biz anlaştık, barıştık. Devlet bizden ne istiyor?” denilmektedir. İşte tam da burada ceza hukukunun temel amacını ve toplumsal düzenin sürekliliği için uygulanan mantığın unutulduğuna ve anlık düşünceler ile hareket edildiğini görmekteyiz. Ceza hukukunun sadece suç işleyen bireyleri cezalandıran bir mekanizma olmadığı, tam aksine toplumun ortak vicdanını yansıtan ve toplumsal bir düzenleyici güç olduğu bilinmelidir. Suç teşkil eden her bir fiil hukuki değer ihlali olduğu gibi sosyal ve toplumsal düzeninde bir ihlalidir. Bu açıdan kamu otoritesi toplumsal düzeni, adaleti ve sürekliliği sağlama adına ceza hukukuna ihtiyaç duyar. Toplumsal yaşam bireylerin hak ve özgürlüklerini kullanırken başkalarının haklarını ihlal etmemesi ilkesine dayanır. İhlal edilmesi ve karşılıksız kalması durumunda toplumda adalet duygusu zedelendir. Bu bağlamda ceza hukuku toplumda güvenlik ve istikrar duygusunu yaratarak bireylerin hak ve özgürlüklerini kullanmasını sağlar.

Kaynakça

- Yücel M.T. (2004), *Hukuk Sosyolojisi*, ANKARA
- Çelebi N. (2007), *Sosyoloji Notları, Anı Yayıncılık*, ANKARA
- Umur Z., ‘Eski Hukuklar Arasında Roma Hukukunun Bazı Özellikleri’ (1990) 0(12) *Anadolu Araştırmaları Dergisi* 145-156.
- Weber M., *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhunu* (Zeynep Gürata çev, Ayraç Yayınevi 1999).
- Weber M., *Sosyoloji Yazıları* (Taha Parla çev, 6. Bası, İletişim Yayınları 2004).
- Topuzkanamış E., ‘Max Weber’de Ekonomi, Hukuk ve Rasyonalite’ (2012) 14(1-4) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 253-274

ARAÇ İKAME BEDELİNE İLİŞKİN HUKUKİ DEĞERLENDİRME

Av. İsmet KURTAY, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 239707

İkame araç bedeli, meydana gelen trafik kazası sonucunda aracı kullanmayan kişinin, bu süre zarfında kiraladığı veya kiralamak zorunda kaldığı bir araç için talep ettiği tazminattır. Başka bir anlatımla, aracın onarım sürecinde veya bir kaza sonucu kullanılamaz hale gelmesi

durumunda, bu süre boyunca başka bir araç kullanmak zorunda kalmaktan kaynaklanan maddi kaybın karşılığı olan kiralama bedelidir. Hemen belirtmekte fayda var ki ikame araç bedeli için kişinin araç kiralamış olması gerekmez. Kaza sonucunda aracın yattığı süre içerisinde günün koşullarına göre muadil bir aracın kiralama bedeli ikame araç olarak hesaplanmaktadır

Araç ikame bedeli, Borçlar Kanunu kapsamında maddi zarar niteliğindedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesine göre, haksız fiil sonucu uğranılan zarar, zarar verenin kusuru oranında tazmin edilir. Kullanılmayan aracın yerine ikame edilen araç için yapılan harcamalar, doğrudan bu zarar kaleminin içerisine girmektedir. Tazminat sorumluluğu, kusurlu olan kişi ve onun sigorta şirketine aittir. Özellikle zorunlu trafik sigortası, zarar görenin bu bedeli talep etmesine imkân tanır.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre, bir aracın aktif olarak kullanıldığı ispatlandığında ve kazadan dolayı bu kullanımın engellendiği açıkça ortaya konduğunda, araç ikame bedeli kusur oranında tazmin edilebilir. Ancak, aracın lüks olması veya kiralanan aracın fahiş bedellerle temin edilmesi halinde, zarar miktarının makul olması aranmaktadır. Ayrıca, aracın kullanılmaması halinde kazanç kaybı da bir başka zarar kalemi olarak gündeme gelebilir.

Trafik kazaları neticesinde meydana gelen maddi zararlar, sadece doğrudan araçtaki hasarla sınırlı değildir. Kazaya karışan ve kullanım dışı kalan araç nedeniyle, hak sahibi araçsız kalmakta ve ulaşım ihtiyacını karşılayabilmek için alternatif yöntemlere başvurmaktadır. Bu alternatiflerden biri de araç kiralama yoluna gitmektir. Bu süreçte katlanılan maliyete ise "Araç İkame Bedeli", "Araç Mahrumiyet Bedeli" ve halk arasında ise "Aracın Yatma Bedeli" adı verilir. Türk hukuku, bu tür dolaylı zararların tazmin edilmesini mümkün kılmakta, mağdurun uğradığı gerçek zararın karşılanmasını öngörmektedir.

Araç mahrumiyet bedeli, kazaya karışan aracın muadili olan başka bir aracın kiralama bedeli kadardır. Bu bedel, birçok faktöre göre değişiklik gösterir. Bu sebeple mahrumiyet bedeli aşağıdaki faktörlere göre tespit edilmektedir. Bunlar;

Araç Tipi ve Modeli: Aracın lüks mü yoksa daha az ekonomik bir araç mı olduğu mahrumiyet bedelini etkilemektedir.

Kiralama Süresi: Aracın kiralama süresi gün hesabı olarak toplam kiralama bedelini etkilemektedir.

Kiralama Şirketleri: Mahrumiyet bedeli kiralama şirketlerinin ortalamasına göre yapılmaktadır. Bu sebeple tek bir kiralama firmasından değil birden fazla kiralama şirketinden teklif alınmalıdır.

Piyasa Koşulları: Arz ve talep durumu mahrumiyet bedelini doğrudan etkilemektedir.

Aracın Hasar Durumu: Meydana gelen kazada hasar gören aracın, hasar durumu, hasarın kapsamı ve onarım süresi mahrumiyet bedelini doğrudan etkilemektedir.

Bu bedelin talep edilebilmesi için zarar görenin bazı belgelerle iddiasını desteklemesi gerekir:

- Kaza tespit tutanağı
- Aracın serviste kaldığı süreyi gösterir belgeler
- Kiralık araca ilişkin sözleşme ve fatura
- Aracın aktif kullanımda olduğunu kanıtlayan iş belgeleri, ruhsat vs.

Yargı sürecinde, bilirkişi incelemesiyle araç ikame bedelinin makul olup olmadığı değerlendirilir. Araçsız kalınan sürenin gereksiz yere uzatılmaması ve makul kira süresiyle sınırlı bir talepte bulunulması önem arz eder.

Kasko Sigortası: Kasko sigortası temelde taraf iradelerine dayanan bir tür sözleşmelerdir. Bu sebeple KASKO poliçesinde ikame araç KLOZU var ise kaza yapan araç sahibi, kusurlu veya kusursuz olmasına bakmaksızın ikame araç bedelini sigorta şirketinden talep edebilir. Ancak kasko poliçesinde ikame araç süresi kaç gün yazılmış ise bu bedel ödenmektedir. Bu sebeple ikame klocuna dikkatlice bakılmalıdır.

Trafik Sigortası: Trafik sigortası, meydana gelen kazada karşı tarafın aracına verilen maddi ve bedeni zararları karşılar. İkame araç bedeli ekstra kloc bulunmadığı müddetçe ZMSS poliçesi kapsamında değildir.

Kazanın Sorumlusu(Araç Sürücüsü veya İşleteni): İkame araç bedeli kusurlu olan araç sürücüsü veya araç işleteninden de talep edilebilir. Kaskosu bulunmayan araçlarda ikame bedel sürücünden veya işletenden talep edilmektedir.

Tek Taraflı Kazalarda: Trafik kazası tek taraf- lı olarak meydana gelmiş ve kazanın oluşumunda başkaca herhangi bir etken yok ise sürücü %100 kusurlu kabul edilir. Bu gibi durumlarda aracın KASKO'su var ise sigorta şirketi ikame araç bedelini ödeyecektir. Aksi durumda araç sahibi meydana gelen zarara katlanmak durumundadır. Şu kadar ki kazanın oluşumunda Karayolları veya Belediyenin kusuru var ise dava bu kurumlara açılarak ikamenin tahsili sağlanabilmektedir.

Çift Taraflı Trafik Kazaları: Çift taraflı trafik kazalarında sürücülerin kusur durumları irdelenmelidir. Her bir araç sahibi karşı tarafın kusuru nispetinde ikame araç bedelini alabilir.

Zorunlu trafik sigortası kapsamında, sigorta şirketi zarar görenin araç ikame bedelini karşılamak- la yükümlüdür. Eğer sigortalının ayrıca artan mali sorumluluk sigortası varsa, bu sigorta teminatı da devreye girebilir. Ancak, tazminat talebinin kabulü için zarar görenin, kusursuz veya daha az kusurlu taraf olması gerekir.

Araç ikame bedeli, trafik kazaları sonrasında sıkça gündeme gelen ve mağduriyetin giderilme- sinde önemli rol oynayan bir tazminat kalemidir. Türk yargısı bu konuda mağdurları koruyucu bir yaklaşım benimsemekte, ancak makul zarar ilke- si çerçevesinde taleplerin sınırlandırılmasını ara- maktadır. Bu nedenle, zarar gören kişilerin talep- lerini belgelendirmesi, süreci dikkatle yönetmesi ve gerektiğinde hukuki destek alması büyük önem taşımaktadır.

Ceza Yargılamasında “Yas” Sendromu ve HUKUK-PSİKOLOJİ ENTEGRASYONU

Av. Nurgül KARABOĞA, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 210558

Hukuk ve psikoloji, kulvarları farklı gözükse de birbirleriyle oldukça ilgili iki ayrı sosyal bilimdir. Bu sebeple hukuku yalnızca normatif bir alan değil aynı zamanda insan psikolojisiyle iç içe geçmiş, sosyal bağlamdan bağımsız düşünülmemeyecek bir sistem olarak ele almak gerekir. Hukuk, insan davranışlarını normlar aracılığıyla düzenlerken psikoloji bu davranışların altında yatan bilişsel, duygusal ve sosyal süreçleri anlamaya çalışır. Dolayısıyla bu iki disiplin, aynı gerçeklik alanına -insanın kararları, eylemleri, ni-

yetleri ve sonuçları- farklı açılardan yaklaşır. Ancak özellikle ceza yargılamalarında, hukuk ile psikoloji arasındaki bu ayrım çizgisi çoğu zaman bulanıklaşır. Çünkü burada yalnızca bir normun ihlali değil aynı zamanda bir insanın acısı, bir diğerinin eylemi ve çoğu zaman her ikisinin de travması söz konusudur. Bu sebeple temel amacı adaleti tesis etmek olan hukukta bu adaletin salt normlar aracılığıyla sağlanabileceğini düşünmek hukuku steril bir mekanizma gibi ele almak anlamına gelir. Oysa ceza yargılaması duygusal ve psikolojik sü-

reçlerin yoğun biçimde yaşandığı, tarafların toplumsal rollerinin, yaşanmışlıklarının ve travmalarının açıkça sahneye çıktığı bir alandır. Bu kapsamda suçtan doğrudan doğruya zarar görmüş kimseler yahut bir suç dolayısıyla yakını kaybetmiş kişiler; ceza yargılamasında “mağdur” veya “müşteki” gibi tanımlanan hukuki bir statüye indirgense de gerçek hayatta mağdur olmak, sadece bir hukuki statü değil aynı zamanda derin bir psikolojik süreci, çoğu zaman da ağır bir travmayı ifade eder. Bu süreçte gerek mağdurun yani doğrudan suçtan zarar görmüş bireyin gerekse de müştekinin yaşadığı travmatik psikolojik etkileri çoğu zaman adli sürecin kendi işleyişi tarafından daha da ağırlaştırılır. Zira bu bireyler bir yandan yaşamış oldukları olay nedeniyle yas tutmaya çalışırken diğer yandan bir ceza yargılamasının tarafı haline gelirler. Bu ikili yük, mağdurun yas sürecini sağlıklı bir şekilde yaşamasını çoğu zaman imkânsız kılar. Bu noktada üzerinde durulması gereken temel sorun, mağdurların yargılamaya katılmak zorunda bırakıldıkları ölçüde yas süreçlerinin bölünmesi, ertelenmesi ve zamanla bastırılmasıdır. Bu sebeple öncelikle yas sürecini açıklamak gerekmektedir.

Yas, insanın kayıp karşısında yaşadığı doğal ve psikolojik bir tepkidir ve psikoloji literatüründe kişinin bir kaybın ardından geçirdiği evreler dizisi olarak tanımlanır. Bu kapsamda Kübler-Ross’un beş evreli modeli -inkâr, öfke, pazarlık, depresyon ve kabullenme- bu süreci anlamada önemli bir çerçeveye sunar. Ölüm, yaralanma, cinsel saldırı ya da şiddet gibi ağır travmatik olayların ardından yas süreci devreye girer. Yas sürecinin sağlıklı bir şekilde yaşanabilmesi için bu sürecin kesintisiz, güvenli ve destekleyici bir ortamda ilerlemesi gerekir. Ceza yargılamasının doğası ise bu ortamı çoğu zaman sağlamaz. Zira bir yakını öldürülen, ağır şekilde

yaralanan ya da fiziksel-psikolojik şiddete maruz kalan bireyler için olayın etkisi yalnızca o anla sınırlı kalmaz. Gerek suçtan doğrudan doğruya zarar görmüş bireylerde gerekse de yakını bir suç sonucu kaybetmiş bireylerde kaybın doğası gereği kayıptan sonra öfke, çaresizlik, suçluluk gibi duygular daha yoğun yaşanır. Ancak buna rağmen ceza yargılaması bu duyguları işleyebilecek bir alan sunmayarak kaybın ardından başlayan hukuki süreçle beraber bu bireylerin ruhsal bütünlüğünü yeniden tehdit eden bir döngü yaratmaktadır. İfadeler, bilirkişi raporları, keşifler, sanığın savunması derken mağdur ya da müşteki o duruşma salonlarının gergin atmosferi içerisinde çoğu zaman

yalnızca bir “tanık” ya da “delil üreticisi” gibi konumlandırılmakta bu da onun insan olarak taşıdığı acının görünmezleşmesine ve duygularının adalet mücadelesi uğruna bastırılmasına neden olmaktadır. Bu durum travmanın zamanla derinleşmesine, psikolojik dayanıklılığın zayıflamasına ve gerek suçtan doğrudan zarar gören mağdurun gerekse de bir yakını kaybeden müştekinin yas sürecini sekteye uğratarak yasin bastırılmasına ve ertelenmesine neden olur. Travma psikolojisi açısından bu durum

bireyde “ikincil travma” ve “tamamlanmamış yas” olarak tanımlanan ruhsal sorunlara yol açabilir. Bu noktada ceza yargılamasının mağdur üzerindeki psikolojik etkilerini anlamak için iki temel kavramın üzerinde durmak gereklidir. Zira bu iki olgu birbiriyle yakından ilişkilidir ve çoğu zaman birbirini besleyen hatta iç içe geçen süreçler olarak karşımıza çıkar.

Bu kapsamda ikincil travma, bireyin ilk travmatik olayın ardından olayla doğrudan ilişkili olmasa bile tetikleyici unsurlara tekrar tekrar maruz kalması sonucunda yeniden travmatize edilmesi anlamına gelir. Ceza yargılamasında bu tetikleyiciler oldukça çeşitlidir; Olayın ayrıntılarının tekrar sorulması, du-

Yas, insanın kayıp karşısında yaşadığı doğal ve psikolojik bir tepkidir ve psikoloji literatüründe kişinin bir kaybın ardından geçirdiği evreler dizisi olarak tanımlanır. Bu kapsamda Kübler-Ross’un beş evreli modeli -inkâr, öfke, pazarlık, depresyon ve kabullenme- bu süreci anlamada önemli bir çerçeveye sunar.

ruşma salonunda fail ile yüz yüze gelmek zorunda kalınması, sanığın savunmasının mağdurun anlatısını sorgulayıcı veya suçlayıcı bir ton taşıması, davanın sürüncemede kalması ya da beraat, tahliye olasılığının gündeme gelmesi... Tüm bu süreçler mağdurun psikolojik güvenlik duygusunu zedeler. İlk travmanın yarattığı ruhsal yaralar kapanmaya yüz tutmuş olsa bile yargılamanın her aşaması bu yarayı yeniden kanatarak mağdur zihinsel olarak sanki olayın yeniden gerçekleştiği bir zamana ve mekâna geri taşınır. Tamamlanamamış yas ise bu sürekli maruziyet ve kesintili iyileşme döngüsünün doğal bir sonucudur. Travma psikolojisine göre yasin tamamlanabilmesi kişinin kaybı duygusal olarak işleyebilmesine, kaybın gerçekliğini kabul edebilmesine ve yaşamına kaybı entegre ederek devam edebilmesine bağlıdır. Ancak ceza yargılamasında mağdurun yaşadığı kayıp, hukuki süreç devam ettikçe “tamamlanamamış” ve “askıda” bir olay olarak kalır. Yargılamanın her bir aşaması bireyin yas sürecine dışarıdan müdahale eder; birey kaybı sindirmeye çalışırken dava dosyası kaybı sürekli diri tutar. Bu nedenle mağdurun duyguları zamanla donar, bastırılır ve kronikleşir. Ceza yargılaması bağlamında bu durum çoğu zaman mağdurun kendi tercihinden değil, sistemin işleyişinden kaynaklanır. Çünkü hukuki süreç devam ettiği sürece, mağdurun kaybı da “tamamlanamamış” sayılır ve onun için dava kapanmadıkça olay da psikolojik olarak kapanmaz.

Ceza yargılamasında travmanın etkilerini anlamak için ikincil travma ve tamamlanamamış yas kavramları yalnızca doğrudan mağdur açısından değil yakınına bir suç nedeniyle kaybetmiş müştekiler açısından da ele alınmalıdır. Çünkü kaybın doğası gereği öldürülen kişinin ailesi ve yakın çevresi, çoğu zaman olaydan doğrudan fiziksel zarar görmemiş olsalar bile yoğun ve yıkıcı bir travmatik yas sürecine maruz kalırlar. Bu bireyler hukuken “müşteki” veya

“katılan” sıfatıyla süreçte yer alsalar da psikolojik açıdan “ikincil mağdur” konumundadırlar. Dolayısıyla ceza yargılamasının travmatize edici etkileri onları da en az doğrudan mağdur kadar derinden etkiler. Bu bağlamda mağdur ve müşteki arasındaki fark hukuki olsa da psikolojik süreçler çoğu zaman paralel ilerler. Mağdurun duruşma salonunda faille yüzleşmesi ne kadar zorlayıcıysa müştekinin katilin bakışları altında kaybını anlatmaya çalışması da en az o kadar ağırdır. Mağdur nasıl olayın ayrıntılarını anlatmak zorunda kalıyorsa müşteki de sevdiklerinin ölümünü bir kez daha dinlemek ve çoğu zaman savunma tarafının ifadeleriyle “ölümün meşrulaştırılmaya çalışıldığı” bir atmosfere maruz kalmak durumunda kalır. Bu nedenle müştekilerin yaşadığı ikincil travma çoğu zaman daha katmanlı, daha derin ve daha uzun solukludur.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında ceza yargılamasının yalnızca normatif bir süreçten ibaret olmadığı aksine mağdur ve müştekilerin psikolojik gerçeklikleriyle doğrudan ilişki içinde işlediği açıkça görülmektedir. İkincil travma ve tamam-

lanamamış yasin yargılamanın işleyişi tarafından tetiklenen ve zaman zaman derinleştirilen ruhsal olgular olduğu dikkate alındığında ceza adalet sisteminin geleneksel fail-merkezli perspektifinin artık yeterli olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada modern ceza hukukunun psikoloji biliminin bulgularıyla daha yakın temas kuran, mağdur ve müşteki odaklı bir yaklaşımı kurumsal düzeyde benimsemesi zorunlu hale gelmektedir. Bu bağlamda etkili bir çözüm olarak travma duyarlı yargılama yaklaşımının kurumsallaştırılması ile mümkün olabilir. Yargı mensupları, avukatlar ve adli personel için travma, yas ve psikolojik süreçler konusunda zorunlu eğitimler sağlanmalı, mağdur ve müştekinin psikolojisini dikkate alacak bir anlayış geliştirilmelidir. Beyan alma süreçleri mümkün olduğunca tek seferde, uzman eşliğinde ve güvenli bir ortamda yürütülmeli özellikle ölüm ve ağır şiddet olaylarında ifadelerin video kaydı ile alınması, duruşmalarda tekrar edilmemesi sağlanmalıdır. Fail ile yüzleşmenin sınırlandırılması, ayrı bekleme alanları gibi önlemler, yeniden travmatizasyon riskini azaltacaktır.

Ayrıca uzun süren yargı süreçlerinin makul sürede tamamlanması, ikincil travmanın derinleşmesini önleyecek ve tamamlanmamış yasin oluşmasını engelleyecektir. Mağdur ve müştekilere psikolojik destek sağlanması, adliyelerde psikolog ve sosyal çalışmacı bulundurulularak mağdurlar için psiko-sosyal destek mekanizmalarının etkin hale getirilmesi yasin sağlıklı şekilde yaşanmasına katkı sunacaktır. Mağdur hakları birimlerinin etkinleştirilmesi ve yargı süreçlerinde duygusal boyutun dikkate alınması mağdur ve yakını kaybetmiş müştekilerin iyileşme süreçlerini desteklerken adaletin hem normatif hem de insani boyutunun eşit ölçüde gözetilmesini sağlayacaktır. Sonuç olarak modern ceza adaleti, failin sorumluluğunu tespit etmekle kalmayıp, mağdur ve müştekilerin travmatik süreçlerini hafifleterek ikincil travma

ve tamamlanmamış yasin önlenmesini hedefleyen bir sisteme dönüşmelidir.

Kaynakça

- Emre Çıtak (2023), *Suçun Mağdur Üzerindeki Psikolojik Etkileri: Viktimoloji Çerçevesinde Yeniden Mağduriyetin Tartışılması*, Yöktez Tekin Babuç, Z. (2020). *Ceza adalet sistemi içerisinde mağdur çocukların ikincil mağduriyeti. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*
- Artuk, M. E. (2018). *Kriminolojinin tanımı. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*
- Garafalo, R. (2022). *Kriminoloji: Suç, suçlu ve ceza* (Çev. T. Uzel). İstanbul: Albaraka Yayınları.
- Muhammet Enes Kaya (2024), *Kayıp Sonrası Büyüme: Yas Süreci, Başa Çıkma Tarzları Ve Bilişsel Çarpıtmalar Bağlamında Bir İnceleme*, Yöktez
- Yasemin Özel (2020), *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, Dergi Park

VERGİNİN HUKUKİ TEMELLERİ VE TÜRK VERGİ SİSTEMİNİN ANA HATLARI

Av. Selim GEZER, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 133467

Türk vergi sistemi temelde üç eksen etrafında şekillenir: **gelir üzerinden alınan vergiler, servet üzerinden alınan vergiler ve harcama üzerinden alınan vergiler**. Bu yapı, modern mali hukuk sistemleriyle paralellik göstermektedir.

BAŞLICA VERGİ TÜRLERİ

Vergi türleri Türk hukukunda iki ana kategoride ele alınır: **doğrudan vergiler** ve **dolaylı vergiler**.

✓ Doğrudan Vergiler

Doğrudan vergiler, mükellefin gelir veya serveti üzerinden alınır ve vergi yükü başkasına yansıtılmaz. Ödeme gücünü en doğru yansıtan vergilerdir.

Gelir Vergisi: 193 sayılı GVK'ya göre gerçek kişilerin gelir unsurları üzerinden alınır.

Kurumlar Vergisi: 5520 sayılı KVK kapsamında sermaye şirketleri ve bazı tüzel kişilerden alınır.

Emlak Vergisi: 1319 sayılı Kanun uyarınca taşınmazların servet unsuru olarak vergilendirilmesidir.

Motorlu Taşıtlar Vergisi: 197 sayılı Kanun çerçevesinde taşıt sahipliğine bağlı olarak alınır.

✓ Dolaylı Vergiler

Dolaylı vergiler tüketim üzerinden alınır ve ekonomik hayatta geniş bir tabana yayılır.

Katma Değer Vergisi (KDV): 3065 sayılı KDVK'ya göre mal ve hizmet teslimleri üzerinden alınır.

Özel Tüketim Vergisi (ÖTV): Belirli mallar (akaryakıt, tütün, araçlar vb.) üzerinden alınan tüketim vergisidir.

Damga Vergisi ve Harçlar: Sözleşmeler ve kamu hizmetlerinden doğan işlemler üzerinden tahsil edilir.

Vergi, kamu hizmetlerinin sürdürülebilirliği için devletin bireylerden ve kurumlardan zorunlu olarak topladığı mali yükümlülüktür. Türk hukuk sisteminde verginin dayanağı, **Anayasa'nın 73. maddesinde** yer alan “*vergî, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulup kaldırılacağı*” hükmüdür. Bu düzenleme, verginin kanuniliği ilkesini güvence altına alır ve idarenin keyfî vergilendirme yapmasını engeller.

Aynı maddede yer alan “*Herkes mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür*” cümlesi, vergilendirmenin adalet ve ölçülülük ilkeleriyle uyumlu olmasını zorunlu kılar. Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında da vergi yükünün mükellefin ekonomik durumuna uygun olması gerektiği sürekli vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak vergi, yalnızca kamu giderlerinin finansman aracı değil; aynı zamanda gelir dağılımının dengelenmesi, ekonomik istikrarın sağlanması ve sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesinde temel işlev gören bir kurumdur. Anayasal ilkeler doğrultusunda şekillenen vergi sistemi, hem mükellefin mali gücünü hem de kamu idaresinin ihtiyaçlarını dengede tutmayı amaçlar. Türk vergi sisteminin ana hatlarını oluşturan doğrudan ve dolaylı vergiler, bu dengenin pratik araçları olarak mali yapının merkezinde yer almaktadır.

KİŞİSEL HUKUKİ DEĞERLENDİRMEMİZ

Vergi, çağdaş devlet düzeninde yalnızca kamu giderlerinin finansmanını sağlayan teknik bir mali araç değil; aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin somutlaştığı en kritik alanlardan biridir. Vergilendirme yetkisi, devletin egemenlik gücünün doğrudan kullanıldığı bir alandır ve bu nedenle anayasal sınırlar içerisinde özenle uygulanması gerekir. Vergi incelemesi, tarhiyat, usulsüzlük cezası, sahte fatura iddiası ve vergi ziyai işlemi; teoride açık olan ilkelerin uygulamada kimi zaman ne kadar zorlayıcı hale gelebildiğini göstermektedir.

Özellikle son yıllarda, vergi inceleme raporlarında **yorum yoluyla matrah genişletme, vergiyi doğuran olayı fiili ve hukuki temelden uzaklaştırarak yorumlama** ve **mükellefin savunma hakkını yeterince değerlendirmeme** gibi sorunlar sıkça görülmektedir. Bu durum hem hukuki güvenliği zedelemekte hem de mükellef-idare ilişkisinde ciddi güvensizlik yaratmaktadır. Verginin kanuniliği ilkesi, teoride açık olsa da uygulamada en çok ihlal edildiği görülen anayasal güvencelerden biridir.

Vergi hukukunun uygulamasında karşılaşılan bir diğer temel sorun, **mali güce göre vergilendirme** ilkesinin çoğu zaman şekli bir nitelik kazanmasıdır. Oysa Anayasa'nın 73. maddesi, mali güce göre vergilendirmenin yalnızca bir politika tercihi değil, doğrudan uyulması gereken anayasal bir zorunluluk olduğunu açıkça ifade eder. Buna rağmen hem doğrudan hem dolaylı vergilerin oran ve etkileri

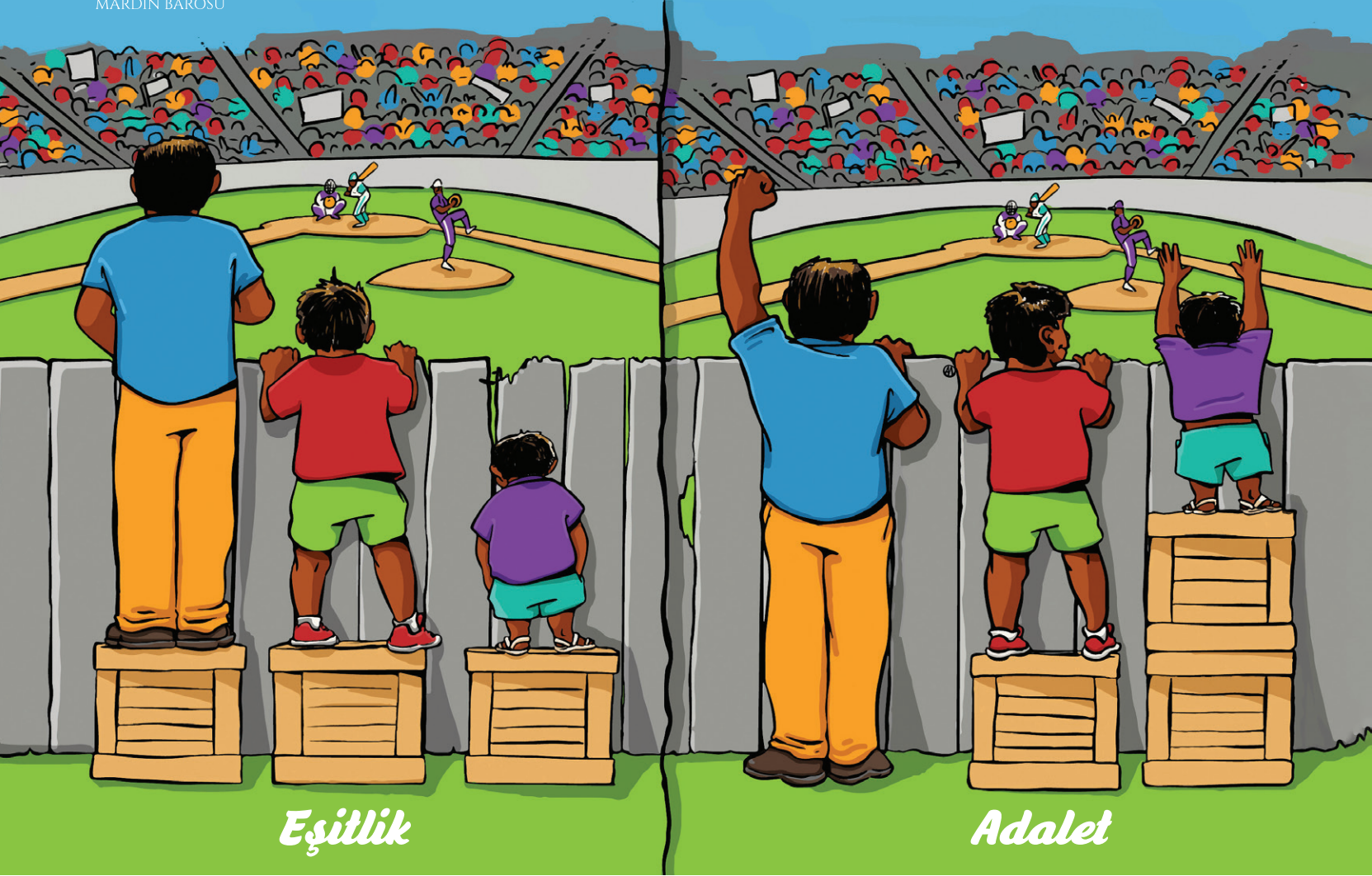
değerlendirildiğinde, vergi yükünün pratikte geniş kitleler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Uygulamada sıkça karşılaşılan sahte fatura iddialarında da benzer bir sorun ortaya çıkar: Mükellef hakkında yalnızca karşı tarafın tespitleri esas alınarak tarhiyat yapılması, vergi hukuku bakımından "kanıt serbestisi" ilkesini aşarak mükellefe **ispat yükü tersine çevrilmiş** bir konum dayatmaktadır. Bu yaklaşım, hem Vergi Usul Kanunu'nun ruhuna hem de Danıştay içtihatlarına aykırıdır. Vergide ceza ve tarhiyatın hukuka uygunluğu, yalnızca şekli tespitlerle değil, maddi gerçeğin ortaya konulmasıyla mümkündür.

Bu nedenle hem idari aşamada hem de yargısal süreçlerde **ölçülülük, hukuki güvenlik, mükellefin savunma ve açıklama hakkı, delillerin bütüncül değerlendirilmesi** ve **vergide belirlilik ilkesi** titizlikle uygulanmalıdır. Vergi yükümlülüklerinin geniş kitleleri ilgilendirdiği düşünüldüğünde, idarenin her bir işlemi özen, şeffaflık ve objektiflik gereklidir.

Ayrıca, avukatlık mesleğinin vergi hukuku alanında edindiği rol artık çok daha belirgin hale gelmiştir. Vergi uyuşmazlıklarının karmaşıklığı, özel ihtisas gerektiren yorumlar ve teknik inceleme süreçleri; avukatların bu alanda aktif rol almasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla mükelleflerin haklarının korunması ve idarenin hukuka uygun hareket etmesinin sağlanması bakımından, vergi hukukunda yapılan her müdahale, yalnızca bireysel bir uyuşmazlığın çözümü değil, **hukuk devleti ilkesinin korunması mücadelesi** olarak da değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, vergi sisteminin hem anayasal güvencelere uygun hem de öngörülebilir ve adil bir şekilde işlemesi; toplumsal güvenin ve devlet-vatandaş ilişkisinin sağlıklı yapısının korunması için zorunludur. Verginin doğası gereği zorunlu bir yükümlülük olduğu açıktır; ancak bu zorunluluğun hukuk devleti ilkesiyle uyumlu, hakkaniyeti gözetilen ve mükellef haklarını koruyan bir çerçevede yürütülmesi, demokratik devlet anlayışının temel gereğidir.

Türkiye’de Eşit Haklar Misyonuyla DEZAVANTAJLI GRUPLARIN ADALETE ERİŞİMİ VE ADLİ YARDIM

Av. Berivan ÇELİK, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 105316

Adalete etkili erişim evrensel insan hakları koruma sistemi içerisinde ele alınan sayısız belgede güvence altına alınmış temel bir haktır.

Adli Yardım ise kısaca ve en anlaşılır hali ile mali gücü yetersiz olanların dava açma hakkından yoksun kalmaması için getirilmiş bir ilkedir. Mali olanakları yetersiz kişilerin dava

harç ve masraflarından muaf tutulması ve kendisi için baro tarafından ücretsiz avukat görevlendirilmesi ve mahkemelerce yargılama giderleri ile harçlardan muaf tutulmasıdır.

En sade haliyle bu hakkın dezavantajlı gruplarca nasıl kullanılabileceği ve karşılaşılan sorunlar üzerinden kısaca anlatmaya çalış-

şacağım. Öncelikle “dezavantajlı gruplar” ne demek ve bu gruplarda kimler yer alır bir bakalım.

Dünyanın neresinde olursa olsun insanlar, benzer ihtiyaçlara ve eşit haklara sahip olarak doğarlar. Ancak bu gerçeklik, bazen fertlerin eşitliğini garanti altına alamayabilir. Öyle ki her bir toplum, kendi içerisinde bazı grupları “avantajlı” bazılarını ise “dezavantajlı” duruma getirebilir. Toplumdaki bazı kesimler yararlı bulduğu araçlara erişebilirken bazı gruplar bu araçlara erişemeyebilirler. Dolayısıyla bu gruplar kendilerini dezavantajlı olarak görmeye başlarlar. Dezavantajlı gruplar farklı kaynaklarda risk grupları veya handikaplı gruplar gibi farklı isimlerle de adlandırılmaktadır. Benzer şekilde dezavantajlılık kavramı da çeşitli tanımlamalara sahiptir. Örneğin, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’ne göre dezavantajlılık; “... ekonomik durum, cinsiyet, etnik veya dilsel köken, din veya siyasi statü (mülteciler) nedeniyle sosyal ve ekonomik olarak bütünleşme şansının az olmasıdır”. Dezavantajlı olarak tanımlanmak fertlerin ya da grupların içinde yaşadıkları ülkenin eğitim durumuna, diline, coğrafi koşullarına, sosyal ve ekonomik durumuna ve göre değişebilmektedir.

Diğer bir deyişle dezavantajlı gruplar sosyal, siyasi, ekonomik, coğrafi, kültürel veya konjonktürel koşullar bağlamında ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Bu nedenle her ülkede dezavantajlı olarak kabul edilen gruplar aynı değildir.

Türkiye’nin köyden kente göç ile başlayan nüfus hareketliliğinin yoğun olduğu ve özellikle son zamanlarda sınır komşusu olan ülkelerde yaşanan savaşlardan ötürü yoğun bir biçimde dış göç alan, sosyo-ekonomik ve kültürel olarak farklılıklar barındıran bir nüfusu bulunmaktadır. Bu durum da adli yardıma ilişkin ayrılan bütçeye dair pastanın aynı boyutta kalarak daha çok dilimlere ayrılmasına se-

bep olmuştur. Bunun yanı sıra toplumda gelir dağılımı farklılıkları ve sınıfsal çeşitlilik de söz konusudur.

Kimlerin dezavantajlı gruplar olduğu zamanla değişiklik gösterir. Nitekim, bu kavramın ilk çıktığı yıllarda çocuklar, yaşlılar, ciddi fiziksel ve zihinsel engeli ya da ruhsal ve duygusal hastalığı olan fertler dezavantajlı olarak ele alınmıştır. Ancak zamanla ırk, din, dil, etnisite, fiziksel görünüm nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan bireyler de dezavantajlı olarak kabul edilmiştir. Bu durum dezavantajlılıkla ilgili algılarımızın toplumsal duyarlılıkların zaman içinde değişmesiyle dönüşüm geçirdiğini gösterir. Gelişmiş ülkelerde temel eğitime erişimi olmayanlar

dezavantajlı olarak görülebilirken; istihdamın sınırlı olduğu ve okuryazarlığın yüksek olduğu ülkelerde orta öğretimi bitirmemek bireyleri dezavantajlı hale getirebilir. Bu nedenle dezavantajlılık göreceli ve bağlamsal bir olgu olarak değerlendirilir.

Türkiye’de adli yardım bütçesi, dezavantajlı grupları kendi içerisinde ayırıp en dezavantajlı grup ayırımına yönlendiriyor. Ne yazık ki dezavantajlının da dezavantajlısını bulmak için başvurucuları elemek zorunda kalıyoruz. Mardin ili özelinde 10 yıl önce

Adli Yardım başvuruları değerlendirildiğin-

de ekonomik durum göz önünde bulundurulurdu. Zamanla ekonomik durumla birlikte kadın, çocuk, engelli, mülteci. Şeklinde ayrımlara gidilmesi gerekti. Daha sonraki değerlendirmelerde davanın önemi ve keyfi olup olmamasına bakıldı. Örneğin başlarda her davaya avukat ataması yapılırken zamanla boşanma ve velayet davaları için atamalar yapıldı. Adli yardım ödenekleri azaldıkça da Kadın başvurucuların şiddet mağduru olup olmamasına bakılarak daha da sadeleştirmek zorunda kalındı. Ne yazık ki biz avukatların, baroların ya da Türkiye Barolar Birliğinin çok da istemediği bir ayrımı yapmak zorunda kalınmıştır.

Adli Yardım kısaca ve en anlaşılır hali ile mali gücü yetersiz olanların dava açma hakkından yoksun kalmaması için getirilmiş bir ilkedir. Mali olanakları yetersiz kişilerin dava harç ve masraflarından muaf tutulması ve kendisi için baro tarafından ücretsiz avukat görevlendirilmesi ve mahkemelerce yargılama giderleri ile harçlardan muaf tutulmasıdır.

Çoğu zaman barolarca avukat ataması yapılsa dahi mahkemelerce Yargılama Giderlerine dair Adli Yardım taleplerimiz reddediliyor. Yargılama gideri ödeme gücü olmayan herhangi bir maddi ve adli kayıtlı taşınır taşınmaz da olmamasına rağmen adli yardım talebinin kabulü için yeterli bilgi ve belge sunulmadığı gerekçesi ile reddediliyor. Halbuki mahkemelerin kullandıkları UYAP sistemi üzerinden başvurucaunun taşınır veya taşınmaz malları olup olmadığına ve SGK kayıtlarına ulaşması mümkündür. Buna rağmen herhangi bir mal varlığı olmadığına yönelik ifade edilen söz veya sunulan belgeler eksik bilgi belge gerekçesi ile taleplerin reddine şeklinde kararlar verilmesine yol açmaktadır. Adalete erişim konusunda eşit haklar düzleminde ilerleyememek insanların hak arama özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Bu kısıtlama zaman içerisinde hem dezavantajlı grupların hem de genel olarak toplumda "Hak Arama" isteğini ve iradesini de sakatlamaktadır.

Bütün bu sorunların yanında buna dair çözüm ararken aslında çoğu insanın insan hakları standart-

larına uygun hak arama hürriyetleri olduğuna dair bilgisi olmadığını da fark ettik. Bir yandan haklarını ve haklarını arayan insanların mücadelesine katkıda bulunmak bir yandan da haklarının farkında olmayan insanlara HAKLARINI hatırlatmak gerektiği kanaatindeyim. Ve dönüp dolaştığımızda aslında eşit haklarla doğan insanların eşit haklarla yaşamına devam edemediği gerçekliği ile en acı şekilde yüzleşiyoruz. Temelden başlayarak genelden özele bir iyileştirme gerekmektedir. Dezavantajlı grupların en adil şekilde hak arama hürriyetini kullanması için neler yapabiliriz? Neler yapmalıyız? Ve bugüne kadar yaptıklarımızdan aldığımız sonuçları göz önünde bulundurarak çalışmalarımızı revize etmeliyiz.

Hak, hukuk, adalet ve insan hakları üzerine konuşulabilecek yazılabilecek uçsuz bucaksız bir meseledir. Ne yazarak ne de konuşarak sonunu getirebiliriz. Dünya var olduğu sürece savunacağımız Hak Eşitliğinde temennimiz her insana eşit haklar temeli ile eşit standartlarda adalete erişiminin sağlanmasıdır. Ve son olarak diyoruz ki; Haklar Eşittir, Eşitlik Haktır.

ÇOK DİLLİ HUKUK SÖZLÜĞÜ

Hazırlayan: Av. Serdar GÜMÜŞ

Çok Dilli Hukuk Sözlüğünün 2. bölümü ile sizlerle birlikteyiz. Çok Dilli Hukuk Sözlüğü, Mardin Barosu Dergisi için Mezopotamya Vakfı bünyesinde yer alan Kürtçe Hukuk Çalışma Grubu tarafından hazırlanan ve 2019 yılında Mezopotamya Vakfı Yayınları tarafından basılan Ferhenga Têgihên Hiqûqê/Hukuk Terimleri Sözlüğü'nden Av. Serdar GÜMÜŞ tarafından sık kullanılan terimler seçilerek hazırlanmıştır.

Sözlük Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Arapça ve Farsça olarak hazırlanmış olup dergi için Farsça terimlere yer verilmemiştir. Sözlükte bulunmayan Süryanice terimlerin karşılıkları ise Malfono Şükrü AKTAŞ tarafından hazırlanmıştır.

Çok Dilli Hukuk Sözlüğü, Mardin Barosu Dergisi okurlarına ve tüm meslektaşlarımıza faydalı olması dileğiyle.

TÜRKÇE	KÜRTÇE	İNGİLİZCE	ARAPÇA	SÜRYANİCE
içtihat	boçûna dadî	judicial opinion	رأي قضائي	شُعْطَا حُكْمَا
tahrik	arandin	provocation	تَحْرِيك	مَهْطَا: مَحْشَنُهَا
celp	bangname	summons	استدعاء	حُكْمَا
ipotek	barimte	hypothec	رهن	مَهْطَا
tacir	bazirgan	trader/businessman/merchant	تاجر	أَكْشَا
ticaret	bazirganî	trade/commerce/business	تجارة	أَكْشَانَا
yok hükmünde	bêhikim	invalid/null/void	في حكم المعدوم	حُكْمَا بَحْكَ
koşullu salıverme	berdana bimerce	conditional release	افراج مشروط/افراج شرطي	هَنْوَا مَرْشُكَا
kamu yararı	berjewendîya giştî	public interest	مصلحة عامة	مَنْفَعَا كَلَامَا
ihtiyati tedbir (kararı)	berlêgirtina demkî	provisional injunction/temporary injunction	تدبير احتياطي/منع مؤقت	أَهْوَئَا وَكَلَا مَحْشَنُهَا مَحْشَم
müteselsil sorumluluk	berpîrsîya hevrêz	joint liability	مسؤولية تضامنية/مسؤولية مشتركة	مَهْطَاكُمَا مَهْطَاكُمَا
sehven	bi şaşî	inadvertently/by mistake	سهواً/بالخطأ	حُكْمَا حَسَ
fail	biker	actor (doer)	فاعل	حُكْمَا
sigorta	bîme/sîgorta	insurance	تأمين	حَنْجَبَا

TÜRKÇE	KÜRTÇE	İNGİLİZCE	ARAPÇA	SÜRYANİCE
mükellef	binbar	obliged/obligatee	مكلف	مَحْصَلًا / مَحْصَلًا
ilamsız icra	cîbicîkirina bêdanezan	execution without warrant	تنفيذ غير معلن	مَدُونًا لَا فَرْسًا
ilamlı icra	cîbicîkirina bidanezan	announcement execution/execution of judgement	تنفيذ معلن	فَهْمًا كَحَا فَسًا
teminat	dabîne	guarantee	ضمانة	حَدُّوًا
teminat mektubu	dabînname	letter of guarantee/deed of guarantee	خطاب ضمان	اَلْحَا اَلْبَحُّوًا
ilam	danezan	announcement	إعلان	كَدُونًا / مَدُونًا
yargı	daraz	jurisdiction	الاختصاص/الاختصاص القضائي	مَدُونًا اَلْمَحْكَمًا
çekişmesiz yargı	daraza bêberberî	ex parte proceeding	حكم غيائي	بُنًا وَلَا مَدُونًا اَلْمَحْكَمًا
yargılama	darizandin	trial	محاكمة	بُنًا
tutuksuz yargılama	darizandina bêgirtin	trial in absentia ex-parte trial	محاكمة غيائية/محاكمة بدون استماع	بُنًا وَلَا مَحْكَمًا حَدُونًا وَدُونًا مَحْكَمًا اَلْبَحُّوًا / اَلْمَدُونًا مَدُونًا
tutuklu yargılama	darizandina bigirtin	pre-trial detention	الاعتقال السابق للمحاكمة/ الحبس الاحتياطي	بُنًا مَحْكَمًا سَحْدُونًا وَدُونًا
sözlü yargılama	darizandina devkî	oral proceedings	محاكمة شفوية	بُنًا مَحْكَمًا
idari yargılama	darizandina kargêrî	administrative proceeding	المحاكمة الإدارية	حَدُونًا بُنًا مَدُونًا
yazılı yargılama	darizandina nivîskî	written proceedings	محاكمة مكتوبة	بُنًا مَدُونًا
cevap dilekçesi	daxwaznameya bersivê	bill of answer, reply brief	عريضة الجواب	مَدُونًا مَدُونًا
nafaka	debare, jîyare	maintenance/alimony	نفقة	نَقْمَدًا
dolandırıcılık	dekbazî	fraud	إحتيال	مَدُونًا مَدُونًا اَلْمَحْكَمًا
delil	delîl	evidence	دليل/إثبات	اَلْمَدُونًا
muaccel	demhatî/danbar	due	معجل	مَدُونًا
kanun dışı/kanunsuz	derqanûn	illegal	غير قانوني/مخالف للقانون	لَا مَدُونًا اَلْمَدُونًا اَلْمَدُونًا

TÜRKÇE	KÜRTÇE	İNGİLİZCE	ARAPÇA	SÜRYANİCE
yasa dışılık	derqanûnî	illegality	غير قانوني/غير مشروع	لَا تُعَدُّهُ
haciz	desteserî	confiscation/ sequestration/seizure	مصادرة/حجز	أُسْعِدْهُ
gözaltı	desteserî/binçav	detention (custody)/ arrest	موقوف/حجز/محجوز	حُكِّلَا / مَحْبُوسَا
onama	erêkirin	approval/acceptance	موافقة	أَوْعِدْهُ
fatura	fatûre	bill/invoice	فاتورة	أَسْعَدْهُ
naylon fatura	fatûreya sexte	fake invoice	فاتورة مزورة	أَسْعَدْهُ مَدْعِيْ
icra emri	fermana cibicîkirinê	execution order	أمر التنفيذي	مَهْمُكْ كَرِي، بِنَا
ödeme emri	fermana dayînê	payment order	أمر دفع	قَهْمِي، قَهْزُكْنَا
şikayet	gilî	complaint	شكوى	مَحْكَكْنَا / مَهْلِيْ
müşteki	gilîker	complainant (plaintiff)	الشائي	مَهْلِيْ
şikayet edilen	gilîkirî	complainee (defendant)	مشتكي عليه/مشتكي عنه	مَحْلَا
sözleşme	girêbest	contract	عقد	مَبْعُ
anlaşmalı boşanma protokolü	girêbesta hevberdanê	negotiated divorce protocol	عقد الطلاق	مَبْعُ أَوْعِدْهُ بِنَا، بِيْهَكَا أَوْعِدْهُ
tutanak	girtename/konivîs	court record	محضر المحكمة/سجل المحكمة	أَعْدُوْا بِحَدِّ بِنَا
tutuklu	girtî	detainee	موقوف (مسجون مؤقت)	مَحْبُوسَا
hapishane	girtixane/zindan	prison (jail)	حبس/السجن	حَدِّ سَحْمَعَا
kamu	giştî	public	عام/عمومي	كَهْنَا قَهْ كُنْ
kamulaştırma	giştîkirin, istimlak	expropriation/ dispossession	استملاك	حَصْصَا
grev	grev	strike	إضراب	أَصْكِدْهُ
ihtar	hişyarî	warning	إنذار/تحذير	أَوْعِدْهُ
ihtarname	hişyarname	warning letter	ورقة الإنذار/ورقة التحذير	أَوْعِدْهُ بِحَدِّ بِنَا، بِيْهَكَا
sulh	lihevkin	compromise	صلح	هَمْلَا
hak	maf	right	حق	أَوْعِدْهُ
vatandaş	hemwelat	citizen	مواطن	كَيَّ مَحْلَا أَوْ مَحْلَا

Daniel ÇEPE: Burası yalnızca bir kilise değil; yüzyılların bilgisini taşıyan bir hafızadır.

Mor Yakup Kilisesi, yalnızca bir ibadethane değil; yüzyıllar boyunca bilginin ve inancın birlikte üretildiği, Süryani kültürünün yaşayan hafızasıdır. Bu kadim hafızaya son yıllarda tanıklık eden Nusaybin Mor Yakup Kilisesi Sorumlusu Daniel ÇEPE ile, kilisenin tarihsel, kültürel ve eğitimsel mirası üzerine bir röportaj gerçekleştirdik. Daniel ÇEPE, burada bulunma amacının kiliseyi korumak, tarihini yaşatmak ve bu eşsiz kültürel mirası gelecek nesillere aktarmak olduğunu özellikle vurguluyor.

Röportaj:

Av. Bahar AKSOY, **Mardin Barosu**, TBB Sicil No: 189469
Av. Barsavmo GÜRKAN, **Mardin Barosu**, TBB Sicil No: 186574

Öncelikle sizi tanımakla başlayalım; Sevgili Daniel ÇEPE, kendinizi kısaca tanıtır mısınız? Nusaybin Mor Yakup Kilisesi'nde hangi görevleri üstleniyorsunuz?

Merhabalar, Öncelikle Kilisemize hoş geldiniz. Adım Daniel ÇEPE, 2000 yılından beri ailemle beraber Nusaybin'de yaşıyoruz. Nusaybin merkezdeki tek Süryani ailesiyiz. Mor Yakup Kilisesinin sorumlusuyum. Burada bulunma amacım kilisemizi korumak, temiz tutmak ve gelecek nesillere taşınmasını sağlamaktadır. Diğer bir amacım ise ve en önemlisi olan gelen ziyaretçilerimize Mor Yakup'u tanıtmak ve Kilisemizin tarihini anlatmaktır.

Mor Yakup Kilisesi'ndeki görevlerinizde yaşadığınız zorluklar var mıdır? Bu süreç, kişisel ve profesyonel olarak sizi nasıl şekillendirdi?

Elbette, zaman zaman zorluklar yaşıyorum. Yaptığım iş sorumluluk gerektiren dikkat isteyen bir iştir. Şu an zorluk yaşadığımız söylenemez fakat ilk zamanlar yaşadığımız zorluklar olmuştur. 2000'li yıllarda Mor Yakup Kilisesi bakıma muhtaç ve kimsesiz durumdaydı. Üst katında bir aile yaşamaktaydı. Yöneticilerimiz, bölge halkı ve o dönemin kaymakamlığı bizlere çok yardımcı oldular ve aile, kilisenin sınırlarından tahliye edildi. Sonrasında mevcut imkanlara göre kilisenin restorasyon işlemleri başlatıldı ve aralıklarla devam etti.

Daniel Bey, kilise hakkında bilgi almadan önce Mor Yakup hakkında bilgi verebilir misiniz ? Mor Yakup kimdir?

Öncelikle Süryanice'de Mor kelimesi "Aziz" anlamına gelir. Süryani Kilisesinde 8 tane Mor Yakup vardır. Nusaybin'deki Mor Yakup hem bir din adamı hem de zamanında bu kilisenin çatısı altında kurulan üniversitenin rektörüydü. Mor Yakup, M.S. 309 yılında Diyarbakır Meryem Ana Kilisesinde kutsanarak

"Metropolit" ilan edilmiştir. Yine M.S. 325 yılında Mor Yakup öğrencileri olan Mor Efrem ve Mor Evgin ile beraber İznik Konsiline katılmıştır. Mor Yakup, biz Süryaniler tarafından sevilen ve sayılan bir metropolit olmuştur. Ayrıca ismini tekrar anmak isterim ki; Mor Yakup'un öğrencisi olan Mor Efrem hem Şanlıurfa hem de Nusaybin'de öğretmen olarak görev yapmıştır. Süryanilerin Güneşi olarak bilinen Mor

Efrem, Süryani Kilisesi'nde meşhur bir şair ve tartışmasız iyi bir dil ustasıdır. İşte Mor Yakup, Mor Efrem gibi nice öğrencilere öğretmenlik yaparak onların çok iyi yetişip kendilerini geliştirmelerini sağlamıştır. Mor Yakup'ın inziva yeri ve mezarı halen Kilisenin alt katında bulunan bölümde yer almaktadır.

Süryanice'de Mor kelimesi "Aziz" anlamına gelir. Süryani Kilisesinde 8 tane Mor Yakup vardır. Nusaybin'deki Mor Yakup hem bir din adamı hem de zamanında bu Kilisenin çatısı altında kurulan üniversitenin rektörüydü. Mor Yakup, M.S. 309 yılında Diyarbakır Meryem Ana Kilisesinde kutsanarak "Metropolit" ilan edilmiştir.

Kilisenin tarihi hakkında bilgi verebilir misiniz? Bu kiliseyi diğer Süryani kiliselerinden ayıran bir özellik var mı?

Kilisemizin 1700 yılı aşan kadim bir tarihi vardır. Mevcut kaynaklara göre Roma döneminde M.S. 297 yılında yapımı tamamlanmıştır. Mor Yakup Kilisesi, eski ismiyle “Nisibis Akademisi” olarak da bilinirdi. Aslında Mor Yakup Kilisesi Tampon Bölgesi olarak adlandırdığımız şu anda kapalı olan Nusaybin’deki Suriye Sınır Kapısının olduğu bölgeden başlıyordu. Dolayısıyla Kilise, şu anki gezdiğimiz

Kilisenin eğitim açısından aktif olduğu dönem içerisinde günümüz üniversitelerinde olan kampüs özelliği taşıyordu. Zamanında 800 ile 1000 öğrenci kapasiteli yatılı bir okulun olduğu bilgisi mevcuttur.

mevcut alanın dışında tarihsel süreçte daha geniş bir alana sahipti. Kaldı ki alanı o kadar genişti ki halihazırda sınır kapısına bitişik Suriye toprakların olduğu alanda da yapıları mevcut idi. Halen sınır kapısının olduğu bölgede Nisibis Akademisi’ne ait tarihi sütunlar mevcuttur. Kilisemizin aslında bölgede bulunan diğer kiliselerden ayıran en önemli

özellği Mor Yakup Kilisesi veya Nisibis Akademisi’nin dünyanın ilk üniversitesi olarak kabul edilmesidir. Tarihsel süreçte burada akademik ve bilimsel eğitimler verilmiş olup sayısız öğrenci bu üniversiteden mezun olmuştur. Bununla beraber Süryani Kilisesinin tüm ilahilerin alt yapısının da Mor Yakup Kilisesinden çıktığına dair kimi kaynaklar mevcuttur. Halihazırda ise geçmiş olduğumuz Mor Yakup Kilisesi, biz Süryani Ortodoks’ların kullanmış olduğu aktif bir ibadethanedir.

Mor Yakup Kilisesi’nin tarihte bir eğitim merkezi olarak kullanıldığına dair kaynaklar mevcut, bu konuda daha fazla bilgi verebilir misiniz? Kilise, nasıl bir eğitim işlevi görüyordu?

Kilisenin eğitim açısından aktif olduğu dönem içerisinde günümüz üniversitelerinde olan kampüs özelliği taşıyordu. Zamanında 800 ila 1000 öğrenci kapasiteli yatılı bir okulun olduğu bilgisi mevcuttur. Nusaybin tarih boyunca geçirdiği yıkımlar, tahribatlar ve depremler dolayısıyla yatılı öğrencilerin kaldığı bölümler toprak altında kalmış ve zaman içerisinde bu alanların üzerine şu anda Kilisenin etrafında mevcut olan taşınmazlar yapılmıştır. Kilisenin avlusunda yapılan kazı çalışmalarında elde edilen bulgular sonucu kilisede Süryanice dili başta olmak üzere; Teoloji, Fel-

Kilisenin avlusunda yapılan kazı çalışmalarında elde edilen bulgular sonucu Kilisede Süryanice dili başta olmak üzere; Teoloji, Felsefe, Yunanca, Mantık, Edebiyat, Geometri, Astronomi, Tıp ve Hukuk dersleri öğretiliyordu.

sefe, Yunanca, Mantık, Edebiyat, Geometri, Astronomi, Tıp ve Hukuk dersleri öğretiliyordu. Ayrıca kaynaklara göre M.S. 363 yılında Roma ve Persler arasında çıkan savaştan sonra öğrenciler, buradan Şanlıurfa'ya göç etmiş ve Şanlıurfa'da 125 yıl kaldıktan sonra tekrar buraya dönmüşlerdir.

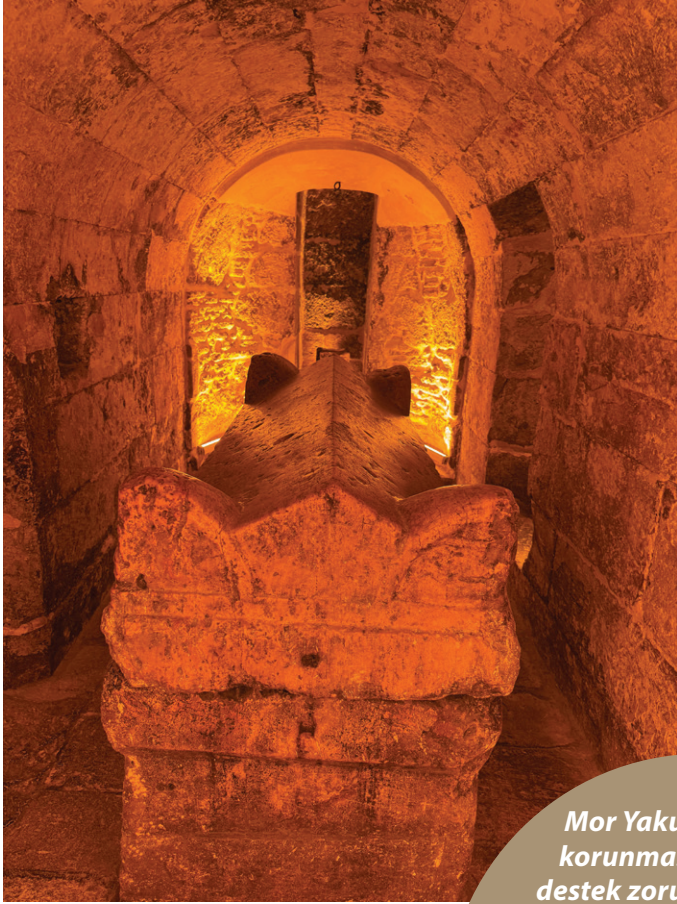
Kilisenin "ilk üniversite" olarak kabul edilmesi ve Mor Yakup Kilisesi'nin tarihi eğitim fonksiyonu hakkında daha detaylı bilgi verebilir misiniz?

Mor Yakup Kilisesi'nin üniversite olarak ne kadar

süre eğitim verdiği bilinmiyordu. 2000 yılında resmi makamlarca kilisenin bahçesinde kazı çalışmaları başlatıldı. Yürütülen kazı çalışmaları 2000-2014 yılları arasında devam etmiştir. 2002 yılında kazı esnasında üzerinde Süryanice yazıtlar içeren bir kitabe keşfedildi. Ortaya çıkan kitabede 1300 yılına kadar da Mor Yakup Kilisesi'nde eğitim görüldüğü ve bu kilisenin kadim özelliği anlaşılmıştır. Aslında eğitimin 1000 yıllık süre zarfında devam ettiği ve bu kilisenin dünyanın ilk üniversitesi olduğu bizim Süryani kaynaklarında biliniyordu fakat resmiyette 1999 yılına kadar da Mor Yakup Kilisesi'nin bir tanıtımı yahut koruması bulunmadığından kaynaklarda bu hususta eksik bilgiler mevcuttu. Yapılan kazı çalışması sonucunda Mor Yakup Kilisesi'nin veya Nisibis Akademisi'nin asıl kadim tarihi ve değeri ortaya çıkmıştır.

Mor Yakup Kilisesi'nin Süryani kültüründeki yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz? Süryani kültürünün nesilden nesile aktarılması konusunda kilisenin rolü ne olmuştur?

Biz Süryanilerde bütün kilise ve manastırlar kutsaldır. Fakat Mor Yakup Kilisesi'ni ayıran en önemli özellik zamanında burada kurulan üniversitede verilen eğitimlerin olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki; burada yüzyıllarca dini dersler dışında Felsefe, Yunanca, Mantık, Edebiyat, Geometri, Astronomi, Tıp ve Hukuk dersleri verildi. Nesilden nesile aktarılma konusunda ise iş bizlere kalmaktadır. Kültürel mirasımızı koruyup gelen her misafirimize elimizden geldiğince rehberlik hizmeti vererek kilisenin kadim tarihinin tanınmasını sağlıyoruz.

Sizce kilise, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekiyor mu? Nasıl gözlemliyorsunuz? Yıllık ziyaretçi sayısı hakkında bilgi verebilir misiniz?

Kilisemiz Süryani halkımız arasında zaten bilinmekteydi ve Süryaniler bu eşsiz mimariye sahip kiliseye sık sık ziyarete geliyorlar. Bununla beraber az önce de söylediğim üzere kilisemiz halen aktif olarak dini ibadetlerin yapıldığı bir yapıdır. Yerli ve yabancı ziyaretçilerimiz ise ilk olarak tahminimce 2005 yılında gelmeye başlamıştır. 2005-2016 yılları arasında yıllık ziyaretçi sayımız ortalama 20 bini aşmaktaydı. Bu bizler için gurur kaynağıydı. Ancak 2016-2022 yılları arasında Nusaybin ilçemizde yaşanan olaylar daha sonraki yıllarda tüm dünyayı

etkisi altına alan Korona salgını sebebiyle ziyaretçi sayımızda büyük düşüşler yaşanmış ise de son yıllarda tekrardan kilisemizi ziyarete gelen turistlerin sayısında gözle görülür bir artış mevcuttur.

Kilisenin hukuki statüsüyle ilgili olarak geçmişten günümüze kadar yaşanan bildiğiniz gelişmeler nelerdir? Kilisenin tarihi eser olarak kabul edilmesi ve korunması için hangi yasal adımlar atıldı?

2014 yılında UNESCO'ya başvuru yapılmış idi. Yapılan başvuru olumlu sonuçlanmasından dolayı 2014 yılından bu yana kilisemiz bildiğim kadarıyla UNESCO'nun geçici koruma listesi arasındadır. Umut ediyorum ki bir gün UNESCO Dünya Mirası listesine de girecektir. Kilisemiz tapu kayıtlarında ise yakın bir zamana kadar Mardin Süryani Kadim Deyrulzafaran Manastırı ve Kiliseleri Vakfı adına kayıtlı idi. Halihazırda ise Midyat Süryani Deyrulumur Mor Gabriel Manastırı Vakfı adına kayıtlı bulunmaktadır.

Mor Yakup Kilisesinin korunması için hukuki destek zorunludur. Ancak bununla beraber biz Süryaniler dışında ilçemizde yaşayan vatandaşlar başta olmak üzere herkesin de bu dini, kültürel, kadim ve özgün yapıya saygı gösterip gelecek nesillere aktarılması için gerekli özeni göstermesi gerektiğini düşünmekteyim.

Mor Yakup Kilisesi'nin korunması için daha fazla hukuki destek sağlanması gerektiğini düşünüyor musunuz? Eğer öyleyse, hangi adımlar atılmalı?

Elbette düşünüyoruz. Yapılacak ilk adım güvenliğin sağlanmasıdır. Böylesi önemli tarihi bir yerin korunması tek başına zorluklara yol açmaktadır. Ayrıca atılması gereken bir diğer adım ise geleceğimize aktarılması hususunda Devletimiz tarafından daha

etkili koruma yöntemlerin oluşturulması gerekmektedir. Son olarak şunu belirtmek isterim ki elbetteki Mor Yakup Kilisesi'nin korunması için hukuki destek zorunludur. Ancak bununla beraber biz Süryaniler dışında ilçemizde yaşayan vatandaşlar başta olmak üzere herkesin de bu dini, kültürel, kadim ve özgün yapıya saygı gösterip gelecek nesillere aktarılması için gerekli özeni göstermesi gerektiğini düşünmekteyim.

Mesleğin Yükünü Omuzlayan, Hakkını Arayan Bir Nesil

Avukatlık mesleği, her dönem kendi içinde zorluklar barındırır da günümüzde bu zorlukları en yoğun hisseden kesim kuşkusuz genç avukatlardır. Mesleğe adım attığımız ilk günden itibaren büyük bir sorumluluğun, yoğun bir emeğin ve bitmeyen bir mücadelenin içine giriyoruz. Fakat ne yazık ki gösterdiğimiz çaba ile aldığımız karşılık arasında hâlâ kapanması gereken bir mesafe bulunmaktadır.

Bugün genç avukatların en temel gündemlerinden biri, geçim sıkıntısıdır. Ofis giderleri, vergi yükümlülükleri, kira, ulaşım, dosya masrafları derken, mesleğin ilk yılları adeta ayakta kalma savaşı hâline gelmektedir. Bu durum yalnızca ekonomik bir zorluk değil; aynı zamanda mesleki motivasyonu, gelişimi ve üretkenliği de olumsuz etkileyen bir gerçekliktir. Genç meslektaşlarımızın emeğinin görünmez hâle gelmesi, hak ettikleri karşılığı alamamaları, maalesef mesleğin saygınlığını da zedelemektedir.

Elbette ki bu tabloyu değiştirmek mümkündür. Genç Avukatlar olarak bizler, mesleğin geleceğini omuzlayan gençlerin hak ettiği şartlara kavuşması, emeğinin değer bulması ve mesleki dayanışmanın güçlenmesi için çalışmalarımıza kararlılıkla devam ediyoruz. Daha adil, daha sürdürülebilir bir ekonomik düzenin sağlanması; baroların, meslek kuruluşlarının ve tüm paydaşların sorumluluk bilinciyle hareket etmesini gerektirmektedir.

Bu çerçevede, CMK hizmetinin hakkaniyetli bir biçimde ücretlendirilmesi elbette önemlidir; ancak genç avukatların yaşadığı sıkıntılar, yalnızca bununla sınırlı değildir. Hukuki hizmetin değersizleştirildiği, rekabet adı altında meslektaş emeğinin ucuzlatılmadığı, adalete hizmet eden herkesin emeğinin karşılığını aldığı bir düzen hepimizin ortak dileğidir.

Biz genç avukatlar; umudunu diri tutan, mesleğinin onurunu koruyan, dayanışmadan güç alan bir nesiliz. Kimseyi geride bırakmadan, her meslektaş

kapsayan, paylaşımcı ve çözüm odaklı bir yaklaşımı benimsiyoruz. Çünkü inanıyoruz ki mesleğimizin geleceği, ancak birlik içinde, ortak akılla ve emeğe saygı temelinde şekillenecektir.

Tüm meslektaşlarımıza daha güçlü, daha adil, daha umut dolu bir meslek hayatı diliyoruz.

Genç avukatların sesi, gücü ve iradesiyle daha iyi günlerin mümkün olduğuna inanıyoruz.

BİRLİKTE BAŞARACAĞIZ....

Av. Ramazan YAZIT

Mardin Barosu Genç Avukatlar Meclisi Başkanı

Hukukun Felsefi Temelleri:
Büyük Düşünürler Serisi

MAHATMA GANDHİ

Av. Jozef GÖKSÜN, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 117251

Mahatma Gandhi, 20. yüzyılın en etkili düşünür ve liderlerinden biri olarak yalnızca siyasi mücadeleleriyle değil, hukuka bakış açılarıyla da tarihte özel bir yere sahiptir. Onun özgürlük mücadelesi yalnızca bir bağımsızlık savaşı değil; hukukun etik, vicdan ve toplumsal barışla nasıl birleşebileceğine dair bir modeldir. Gandhi'nin yaşamı, hukukun yalnızca normlar bütünü değil, toplumsal adaletin temeli olduğunun da canlı bir kanıtıdır.

1. Hukuk Eğitimi ve Zihinsel Dönüşüm

Gandhi'nin hukukla ilişkisi, Londra'da aldığı hukuk eğitimi ile somutlaşmaya başlamıştır. Modern hukuk sisteminin kurallarıyla tanışması, ona hukuku yalnızca normatif değil aynı zamanda toplumsal düzenin ahlaki temeli olarak görme düşüncesini kazandırmıştır. Ancak Gandhi'nin hukuk anlayışı, pozitif hukukla sınırlı kalmamış; adaleti önceleyen doğal hukuk ilkesine doğru evrilmiştir.

2. Hukuk ve Şiddetsiz Direniş (Satyagraha)

Gandhi'nin Satyagraha doktrini, hukuk ve etik kesişiminde şekillenen devrim niteliğinde bir kavramdır. Bu düşünce, haksız kanunlara karşı pasif direnişi savunur ve hukuki meşruiyetin, ahlaki meşruiyetten ayrı tutulamayacağını öne sürer. Gandhi'ye göre kanun, bireyin vicdanı ile çatışıyorsa o kanuna itaat zorunlu değildir; fakat bu itaatsizlik barışçıl ve sorumluluk bilinciyle yapılmalıdır. Bu anlayış, modern insan hakları hukukunun temellerinden biri kabul edilir.

3. Hukukun Amacı: Adalet mi Güç mü?

Gandhi'nin mücadele ettiği hukuki sorunların özünde şu kritik soru vardır: "Hukuk, adalet için mi vardır yoksa iktidarın bir aracı mıdır?"

O, hukukun iktidarın değil halkın hizmetinde olması gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle, hukuka aykırı görünen fakat adalet yönünden gerekli olan eylem-

Modern hukuk sisteminin kurallarıyla tanışması, ona hukuku yalnızca normatif değil aynı zamanda toplumsal düzenin ahlaki temeli olarak görme düşüncesini kazandırmıştır. Ancak Gandhi'nin hukuk anlayışı, pozitif hukukla sınırlı kalmamış; adaleti önceleyen doğal hukuk ilkesine doğru evrilmiştir.

lerinin temelini ahlaki üstünlük oluşturmuştur. Gandhi, hukuku statik bir kurum değil, toplumun özgürlük ve eşitlik idealleri doğrultusunda sürekli gelişmesi gereken bir yapı olarak yorumlamıştır.

4. Modern Hukuk Dünyasına Etkileri

Gandhi'nin hukuki düşüncesi bugün birçok alanda yaşamaya devam etmektedir:

- İnsan Hakları Hukuku-Barışçıl direniş ve vicdani ret anlayışına temel oluşturdu.
- Anayasal Düzen-Halk iradesinin ve katılımcı siyasetin gerekliliğini vurguladı.
- Uluslararası Hukuk-Şiddetsiz mücadele yoluyla bağımsızlık hareketlerine model oldu.
- Sosyal Adalet-Hukukun adalet ve etikle birlikte yorumlanması düşüncesini güçlendirdi.

Sonuç

Gandhi'nin hukuk anlayışı, yalnızca Hindistan'ın bağımsızlığına değil, dünya hukuk sistemine de yön veren güçlü bir düşünsel miras bırakmıştır. O, hukukun adaletin aracı haline getirerek, bireyin vicdanı ve toplumsal barışın hukuki düzenin temel taşı olması gerektiğini göstermiştir. Bugün bile Gandhi'nin mesajı, hukukun yalnızca kurallardan değil, insan değerlerinden doğduğunu hatırlatmaya devam etmektedir.

İLGİNÇ YASAKLAR SERİSİ

Dünyadaki tüm ülkelerde yasaklar mevcut, ancak aralarında bazı yasaklar var ki ilginç oldukları kadar ilginç gerekçelere de sahipler. Evet sevgili okurlar, hangi ülkede hangi ilginç yasaklar uygulanıyormuş gelin birlikte bakalım.

SİNGAPUR

Singapur, laik bir hükümete sahip anayasal bir cumhuriyettir. Yönetim yapısı Anayasa'da belirtilmiş olup, Birleşik Krallık'ın Westminster sistemine dayanmaktadır. Yönetim gücü, yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç organ arasında dağıtılmıştır. Kuvvetler ayrılığı, Anayasa'nın temel bir özelliğidir.

Singapur, Britanya İmparatorluğu'nun bir parçası olarak sömürge geçmişinden dolayı bir örf ve âdet hukuku sistemine sahiptir. İngiliz örf ve âdet hukukunun Singapur hukukunun gelişimi üzerindeki etkisi, genellikle sözleşme, haksız fiil ve hakkaniyet gibi bazı geleneksel örf ve âdet hukuku alanlarında, ceza hukuku ve şirketler hukuku gibi diğer kanun temelli alanlara göre daha belirgindir. İngiltere ve diğer İngiliz Milletler Topluluğu yargı bölgelerinden gelen yargı kararları Singapur mahkemeleri için bağlayıcı olmasa da Singapur yakın zamana kadar İngiliz kararlarına büyük saygı duymuştur; çünkü Singapur, İngiliz mahkemelerinin kararlarından ayrılıp kendi yerel içtihatlarını geliştirmiştir. Hindistan ve Avustralya gibi yargı bölgeleri, Singapur'un bazı kanunlarının yaklaşımını ve içeriğini güçlü bir şekilde etkilemiştir.

Ülkenin İlginç Yasağı: Sakız Çiğnemek

Singapur'da sakız çiğnemek, bulundurmak ve satmak yasaktır. Singapur'un 1992 yılında yürürlü-

ğe koyduğu sakız yasağı, ulusun en temiz ülkesi olma unvanını almasına yardımcı olmuştur. Bu yasak 2004 yılında kanunda esnetme yoluna gidilerek doktor kontrolünde tedavi amacıyla kullanılan sakızlar (örneğin: nikotin sakızı) yasa dışı olmaktan çıkarılmıştır.

Halkın sakızları çiğnedikten sonra posta kutuları, anahtar delikleri, asansör düğmeleri, banklar, camlar gibi ortak alanlarda bulunan malzemelere yapıştırdığı, sakızların temizlenmesinde zorlanıldığı ve temizleme maliyetinin de gittikçe arttığı gözlenmiş olup bu yasağın getirilmesine karar kılınmıştır. Halka açık yerlerde sakız çiğneme ve bırakmanın cezası ilk defa ise 900 dolar, iki defadan fazla olma durumunda ise artırılmış para cezası ve 2 yıl hapidir.

Aslında bir ülkenin gelişmiş olup olmadığı ülke içerisindeki yasaklara bakarak da anlaşılabilir. Bir ülkede hala insan haklarının ve onurunun korunamamasından kaynaklı düzenlenen suç tipleri ve cezaları belirgin şekilde ülkenin gelişmişlik/gelişmemişlik düzeyini göstermektedir. Singapur'a baktığımız zaman gelişmişlik düzeyinin fazla olduğu ve hukuki anlamda çok yönlü koruma sağladığı görülmektedir. Öyle ki sakız yasağı Ulus'un en temiz ülkesi unvanını almasını tek başına sağlamamıştır. Bu yasak gösteriyor ki bundan önce ve bundan sonra ortaya konulan yasaklar ülkenin bu unvanı kazanmasını sağlamıştır.

AMERİKA

Amerika federal düzenlemelerin üstünlüğüne dayalı ancak federal hukuk dışında her eyaletin serbestçe kendi hukuk sistemini oluşturduğu bir hukuk düzenine sahiptir. Amerika hukukunun bu özelliğinin sonucu olarak hukuk kaynakları federal ve eyalet düzeyinde ele alınır.

Amerika Birleşik Devletleri hukuku, birçok düzeyde kanunlaştırılmış ve kanunlaştırılmamış hukuk biçimini kapsar.

ABD eyalet sistem ile yönetilen bir ülke olduğu için davalar eyalet mahkemelerinde görülür. Bu mahkemeler, bağlı olduğu eyalete göre farklı kararlar verebilir. Çünkü ABD sistemi, eyaletlere kendi kurallarını koyma yetkisi vermiştir.

Ancak her bir eyalet mahkemesi, Federal Mahkeme'ye bağlıdır. Genel anlamda Eyalet Mahkemesi kararları dışına çıkamaz. Federal mahkemeler, eyalet mahkemelerinde çözülemeyen davaların çözümü konusunda önemli bir rol oynar.

Her mahkemenin iki farklı yargı yetkisi vardır:

Konuya ilişkin yargı yetkisi

Kişisel yargı yetkisi

Bu hükümler, davaların eyalet mahkemelerinde mi yoksa federal mahkemede mi görüleceği ile ilgilidir. Kişisel yargı yetkisi, davanın eyalet mahkemelerinde görüleceğini belirtir. Konuya ilişkin yargı yetkisi ise davaların Federal Mahkeme'ye taşınacağını ifade eder. ABD hukuk sistemindeki bir başka önemli faktör ise jüridir. ABD Yüksek Mahkeme ve Yargıtay'ı bir kenara bırakırsak Federal ve Eyalet mahkemeleri, yargı süreçlerini jürinin etken olduğu bir düzen içinde gerçekleştirir. Jüriler ise 6 ile 23 kişinin oluşturduğu kayıtlı seçmen ve temiz sicilli ABD vatandaşlarından oluşur. Hâkimin vere-

ceği kararı etkileme gücü olan jüriler, yargılama sürecinin gidişatını değiştiren önemli bir figürdür.

Ülkenin İlginç Yasağı:

Sürpriz Yumurta Yasağı

Sürpriz yumurtalar çocukların hep ilgisini çeken bir üründür. ABD'de 2017'den bu yana sürpriz yumurtaların yasal şekilde satışını yasaklamıştır. Ülkeye sürpriz yumurta girdirme teşebbüsünde bulunanlara hukuksal yaptırımlar uygulanmaktadır.

Çikolatanın içinde yutulabilir oyuncak ve içindeki plastiğin gıda ile temas etmesiyle çok tehlikeli bir madde olan BISFENOL-A (BPA) VE DİOKSİN'nin ortaya çıkmasıyla kanserojen oluşumuna yol açmaktadır. Uluslararası Kanser Araştırma

Enstitüsü tarafından yapılan araştırmalar sonucunda kanser hastalığına sebebiyet verdiği ortaya konulmuştur. Bundan ötürü ABD'deki 1938 Gıda, İlaç ve Kozmetik Yasası'na uygun olmamasından ötürü sürpriz yumurta ülkede yasaklanmıştır.

Yasağın sebebine bakıldığı zaman tek sebebinin sağlık olduğu ve ülkenin sağlık sistemine ne kadar önem verdiğini ortaya koymaktadır. Aslında kansere sebebiyet verdiği bilim adamları tarafından onaylanan bu yiyeceğin tüketilmesinin bütün ülkelerde yasaklanması gerekmektedir. Zira insan sağlığına olumsuz etki eden bu ürünlerin ülkede satışına izin verilmesi insan sağlığının değersiz olduğunu ve para kaygısının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Not: bilim adamları tarafından kansere sebep olduğu ispatlanmış tüm ürünler için bu görüş geçerlidir.

Yazar: Zümrüdüanka Kuşu

Mardin Barosu

“Sıcak Kahve” Davası

MC DONALD’S’I NASIL BİLİRİZ?

BİR YEME-İÇME SEKTÖRÜYLE TANINAN ÜNLÜ BİR FAST FOOD ZİNCİRİ... Ancak daha da fazlası var. Hukuki platformda karşı karşıya kaldığı yargılama süreci. Fast-Food imparatorluğu sahnesinde, McDonald’s yalnızca hızlı bir öğün sunan zincir değil, aynı zamanda bir kurumsal dev, adeta toplumsal normların ve hukukun sınıandığı bir arena. Milyonlarca kişiye tanınan gelen McDonald’s markasıyla birlikte gelen “güven” ve “sorumluluk” da sorgulanmaya başlamıştır.

FAST FOOD ZİNCİRİNİN MÜŞTERİSİYLE YAŞADIĞI HUKUKİ SÜRECE DEĞİNELİM...

McDonald’s Sıcak Kahve Davası ya da Sıcak Kahve Davası; 1992 tarihinde Amerika’da görülen bir tazminat davasıdır. Restoran zinciri McDonald’s 1992 tarihinde Stella Liebeck isimli müşterisine kahve verirken standart servis sıcaklığının üstünde (88 °C) servis etmesi ve bu bardağın Stella Liebeck’in bacakları üstüne dökülmesi sonucu 3.derece yanıkların oluşmasına sebep olmuştur. Stella, hastanede sekiz gün yatmış ve deri greftleri yapılmıştır. İki yıldan uzun süre yaraları iyileşmemiştir. Buna rağmen McDonald’s, uzlaşma şanslarını defalarca reddetmiş hatta mahkeme öncesi arabulucunun önerdiği 225 bin dolarlık makul teklifi dahi görmezden gelmiştir.

McDonald’s, kendi prosedürlerine göre kahveyi 85–86 °C sıcaklıkta servis etmekteydi. Tıbbi uzmanlara göre bu sıcaklık bir insanın derisini üç saniyeden kısa sürede yakmaktadır. Üstelik şirket, müşterilere bu felaket sıcaklığı konusunda uyarı yapmayı da gerekli görmemiştir. Ayrıca Şirket, 10 yıldan uzun süre boyunca arasında çocuklar ve bebekler de olan kahveden kaynaklanan 700’den fazla yanık vakası olan son derece hassas alanlarda ciddi yarıkla sonuçlandığını kabul etmiştir. McDonald’s bu yaralanmaların bir kısmını yüz binlerce dolarlık uzlaşmalarla kapatıp tehlikeyi bilmesine rağmen önlem almamak konusunda direnmesi de ayrı bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Stella Liebeck McDonald's sağlık masraflarını ödememesi üzerine mahkemeye başvurmuştur. Stella Liebeck, dava açmadan önce yalnızca tıbbi masrafları için 11 bin dolar talep etmiş, McDonald's ise 800 dolar gibi bir teklif sunmuştur.

Bunun üzerine mahkeme, McDonald's'ı %80 suçlu bulmuş ve 3 milyon dolar tazminat ödemesine karar vermiştir. Daha sonra bu tutarı çok bulan mahkeme, tutarı 640 bin dolar'a düşürmüştür. Tazminattan düşme sebebi ise kısmen de olsa Stella Liebeck'in kusurlu bulunmuş olmasından ötürüdür. Kusur oranı yönünde yapılan takdiri indirim McDonald's'ı tazminatı ödemekten kurtaramamıştır.

McDonald's'ın Hukuk Sahnesine düşmesine neden olan bu vakia, marka için bir sarsıntı değil; hukukî sorumluluk, psikolojik etki ve kamu vicdanı açısından da elbette bir dönüm noktası olmuştur. Hukukî cephede Franchise sistemi, ücret-ikram ilişkileri, ürün güvenliği, reklam veren markanın sorumluluğu gibi karmaşık hukukî problemlerle burun buruna gelmiştir. Ayrıca dev zincir, kaynaklarını devlerin soğukkanlı hesaplarıyla koruyup çalışanlarının, tüketicilerinin haklarına dönük eleştirilerle yüzleşmiştir.

Psikolojik ve toplumsal cephede ise: McDonald's'ın eserlerinden biri olan bir fincan kahve kadar sıradan görünen ürün bile, güven ve risk algısı açısından çalınan bir kapı olmuştur.

Toplumsal hafızada, McDonald's artık yalnızca bir hamburger zinciri değil; sorumlulukları, riskleri ve güç dengesini simgeleyen bir sembol haline gelmiştir. Ürün güvenliği eksikliği, franchise yükümlülükleri, çalışan ve tüketici hakları, marka imajının gölgesinde erime riski...Hepsi bir arada bu camiaya yansımıştır.

Sonuç olarak: McDonald's davası, Hukukun Yalnızca "Kanunlar" İle Sınırlı Kalmadığını, Markaların Etiđi, Tüketici Güveni, Kurumun Kendi İç Dinamiđi Ve Kamu Vicdanıyla Birlikte İşlem Gördüğünü Gösteriyor. Bu dava; hızlı gelir, dev satışlar ve marka gücü ile birlikte gelen "görünmez sorumlulukların" da var olduğunu hatırlatıyor. Müşteriye Sunulan Hizmette Pazarlanan Ürünün Sadece Lezzeti, Kokusu, Hijyeni vs.

bir ürünün ve hizmetin Kalitesinin, Müşteri Memnuniyetini Karşılama için Yeterli olmadığını, Aynı Zamanıda Tüketicie Karşı Sağlanması Gereken Tüm Güvenlik Önlemlerinin Ve Görünmez Sorumlulukların Dikkate Alınarak Yapılmasında Fayda Olduğunu Bir Kere Daha Hatırlamış Olduk.

Kaynaklar

<https://tr.wikipedia.org/wiki/McDonald>
<https://www.npr.org/2024/08/18/nx-s1-5077739/where-the-law->
<https://www.nytimes.com/>
<https://www.caoc.org/?pg=facts>
<https://www.poolelg.com/blog/the-truth-behind-the-mcdonald-s-hot-coffee-case-.cfm>
<https://evrimagaci.org/>
<https://www.google.com/search?q=kahve>
[google.com/search?q=mc+donalds](https://www.google.com/search?q=mc+donalds)

Yazar: Dolunay

Adaletin Satır Arası: YARGIDAN YANSIYANLAR

Hazırlayan: Av. Jozef GÖKSÜN

SERİ MUHAKEMEDE ÖLÇÜLÜLÜK VE ORANTILIK

CMK m.250/13'te şüpheliye "herhangi bir nedenle ulaşılamaması" hâlinde seri muhakeme uygulanmaksızın genel hükümlere göre yargılamaya geçilmesini öngören düzenlemenin, ulaşılamama durumunu istisnasız biçimde otomatik olarak genel yargılamaya sevk ederek ölçülülük ve orantılılık ilkesini ihlal ettiği, bu nedenle hukuk devleti ilkesine aykırı bulunarak Anayasa'nın 2. maddesi uyarınca iptal edilmesi gerektiği neticesine ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi
2025/51 E., 2025/184 K.

CMK m. 250/13 hükmüne göre, şüpheliye "herhangi bir nedenle ulaşılamaması" durumunda seri muhakeme uygulanmaz hükmüne göre yargılamaya geçilmesi düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi bu düzenlemenin ulaşılamama durumunu istisnasız ve otomatik şekilde genel yargılamaya sevk etmesi nedeniyle:

Ölçülülük ve orantılılık ilkesine aykırı olduğunu, dolayısıyla hukuk devleti ilkesini ihlal ettiğini, bu sebeple düzenlemenin Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği sonucuna varıldığı ifade etmiştir.

ADAY SÜRÜCÜ BELGESİ

Karayolları Trafik Kanunu'nun Ek Madde 17/2 hükmü, aday sürücülere ilişkin sürücü belgesinin hangi hâllerde iptal edileceğine dair sınırlayıcı ve belirleyici ölçütleri kanunda öngörmeksizin düzenleme yetkisini tamamen idareye bıraktığından dolayı Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olup ilgili hükmün iptali gerekir.

Anayasa Mahkemesi
2025/28 E., 2025/139 K.

Anayasa Mahkemesi, aday sürücülere ilişkin sürücü belgelerinin hangi durumlarda iptal edileceğinin kanunda açıkça sınırlandırılmaması ve ölçütlerin idareye bırakılması nedeniyle ilgili hükmün Anayasa'ya aykırı olduğuna karar vermiştir.

Bu durumun özellikle Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırılık oluşturduğu belirtilmiştir.

Kararın Esas ve Karar numaraları:
2025/28 E. – 2025/139 K.

AYM'DEN KANUNİ FAİZ DÜZENLEMESİNE İPTAL

3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un birinci maddesinde yer alan ve kanuni faizin sözleşme yoksa yıllık %12 olarak uygulanıp Cumhurbaşkanlığı tarafından azaltılıp artırılabilmesine imkân tanıyan düzenleme, enflasyon karşısında alacağın

gerçek değerini korumadığı için mülkiyet hakkı ve etkili başvuru hakkını ihlal niteliğinde olup mezkûr hükmün iptali gerekir.

Anayasa Mahkemesi
2024/24 E., 2025/164 K.

Anayasa Mahkemesi, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un Cumhurbaşkanına faiz oranlarını artırma veya azaltma yetkisi veren düzenlemesini değerlendirmiştir.

Sözleşmede yer almaması hâlinde yıllık %12 olarak uygulanan faiz oranının, enflasyon karşısında alacağın gerçek değerini korumadığı belirtilmiştir.

Bu durumun mülkiyet hakkını ve etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmış; ilgili hükmün iptal edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ VE ÇELİŞMELİ YARGILAMA

Deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına fiilen aksi ispat edilemeyecek ölçüde üstünlük tanınması ve başvurunun davanın sonucuna etkili itiraz ile delillerinin hiçbir gerekçe gösterilmeksizin dikkate alınmaması, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlali niteliğindedir.

Anayasa Mahkemesi Halil Palalı Başvurusu
Başvuru No: 2019/42903

Başvurucu, yargılama sürecinde sunduğu delillerin ve itirazlarının mahkeme tarafından gerekçe gösterilmeksizin dikkate alınmadığını, buna karşın kolluk tutanağına fiilen aksi ispatlanamayacak ölçüde üstünlük tanındığını ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi incelemesinde şunlara vurgu yapmıştır:

Kolluk tutanaklarına başka delillerle çürütülemeyecek derecede kesinlik atfedilmesi, savunma tarafını dezavantajlı duruma sokar.

Başvurucunun delil ve itirazlarının hiçbir gerekçe gösterilmeden göz ardı edilmesi, adil yargılanma güvenceleriyle bağdaşmaz.

Bu durum silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlali niteliğindedir.

Sonuç olarak AYM, başvurunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

UZAYAN TUTUKLULUK - KİŞİ HÜRRİYETİ İHLALI

Mahsup şartları olduğu hâlde talebin reddi nedeniyle başvurunun ceza infaz kurumunda hukuken öngörülenden daha uzun süre tutulması hürriyetten yoksun bırakılmanın kanuni temelini ortadan kaldırdığından Anayasa m.19 kapsamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali niteliğindedir.

Anayasa Mahkemesi Aytekin Gezici Başvurusu
Başvuru No: 2022/3121

YANLIŞ BELGE KAYDI ADALETİ GECİKTİRDİ: AYM'DEN İHLAL KARARI

Başvurucunun dosyaya sunmuş olduğu istinaf başvuru dilekçesinin UYAP kayıtlarına sehven ıslah dilekçesi olarak kaydedilmesi sebebi ile istinaf incelemesinin yapılamaması mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğindedir.

Anayasa Mahkemesi Mustafa Yaman Başvurusu
Başvuru No: 2022/56628

TANIK SORGULAMA HAKKI

Somut olayda hiçbir şekilde dinlenmemiş ve dinlenmesi için de herhangi bir çaba gösterilmemiş tanıkların duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenilmesi sağlanmaksızın yazılı beyanlarının hükme esas alınması adil yargılanma hakkı bağlamında tanık sorgulama hakkının ihlali niteliğindedir.

Anayasa Mahkemesi R.T. Başvurusu
Başvuru No: 2021/47924

Dava sürecinde bazı tanıklar hiç dinlenmemiş ve ifadelerinin duruşmada alınması için herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. Buna rağmen, bu tanıkların yalnızca yazılı beyanları hükme esas alınmıştır. Tanıkların duruşmada ya da SEGBİS gibi yöntemlerle sorgulanma imkânı sağlanmadığı için başvuru onlara soru yöneltme hakkından mahrum kalmıştır.

Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Isparta'da Bir Çay Bahçesinde

Av. İhsan ÖZKAN, Mardin Barosu, TBB Sicil No: 62107

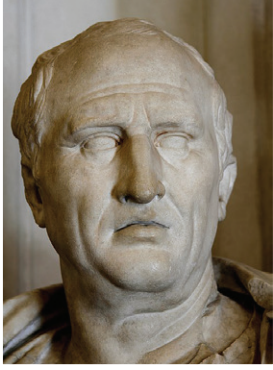
Isparta'da bir çay bahçesinde. Güller diyarı Isparta'da ne gülüm var ne de çiçeğim. Hayal kurma sevdası göz kapaklarımı kapanmaya zorluyor. Kalbimin hangi köşesi bilmem, yaşamaya direniyor. Kendimden uzak ve iyi biriyim. Bir tanrı ki içimde dizginliyor hayallerimi. Bu günlerde kadere müptelayım. Azıcık mı iman kalmadı bende çok mu fazla?

Güneş yürüyüşüne çıkmışım. Geçtiğim her yer kof ve bana az. Her vardığım yer, geçtiğim yere zorluyor. Beynimde mi tavla oynuyorum? Kaç kez düşes attım, kaç az kelime. Hiçbir şey tavlayı bozduramıyor. Tanımadığım borçlunun eşi, siması çökmüş hala kaybetmekten korkan. Ben kafamdaki düşüşler peşindeyim.

Geç geçmişimden güzel bahar, üşüt beni kış fırtınası. Çöldeki hortumla dans ederken Isparta'dayım bir çay bahçesinde. Yani başımda ilk kez gördüğüm insanlar. Kaçamak bakışlara boğuluyorum. Her bakış azılı bir hırsız. Bu gidişle hiç güzellik kalmayacak bende. Ne gülüm ne de çiçeğim Isparta'da bir çay bahçesinde.

Beynim uçurumlara yolluyor gene. Beytüşşebab'ın Boğazören köyündeyim. Yolda kadınlar, sırtlarında yavruları, ellerinde kazak var, örüyorlar. Ah yüreğimde bir sancı kalp krizinden beter. Annem hiç taşımış mı beni öyle... Sanmam. Sallanmama kıyamamıştır. Yirmi beşlerde sendelesen felç olacak kadın güneşin altında durdurmamıştır beni öyle, memelerini çeşme, saçlarını gölge etmiş olmalı. Ondan değil mi ki kızışmış saçları? Hain güneş...

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

Marcus Tullius Cicero

MÖ 3 Ocak 106 –
MÖ 7 Aralık 43),
Romalı bir devlet
adamı, avukat,
bilgin, filozof, hatip,
yazar ve Akademik
şüpheciydi.

Masumiyet (Suçsuzluk) Karinesi

Hiç kimse, suçluluğu mahkemenin kesinleşmiş
hükmü ile sabit oluncaya kadar suçlu ilan edilemez
ve mahkûm edilemez.

Birleşmiş Milletler

Resmî kısaltmasıyla BM (İngilizce: UN), 26 Haziran
1945 tarihinde Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın
imzalanmasıyla kuruldu.

Sır Saklama

Avukatlar dava takibi sırasında edindiği bilgileri
saklamakla yükümlüdür.

Maat

Ma'at veya Maat,[1] Mısır'ın doğruluk ve adalet
tanrıçasıdır.

Reddetme Hakkı

Avukat, bir işi hiçbir gerekçe göstermeden reddetme
hakkına sahiptir.

Müktesep (Kazanılmış) Hak

Bireyin hukuka uygun şekilde kazandığı hakkı elinden
alınmaz.

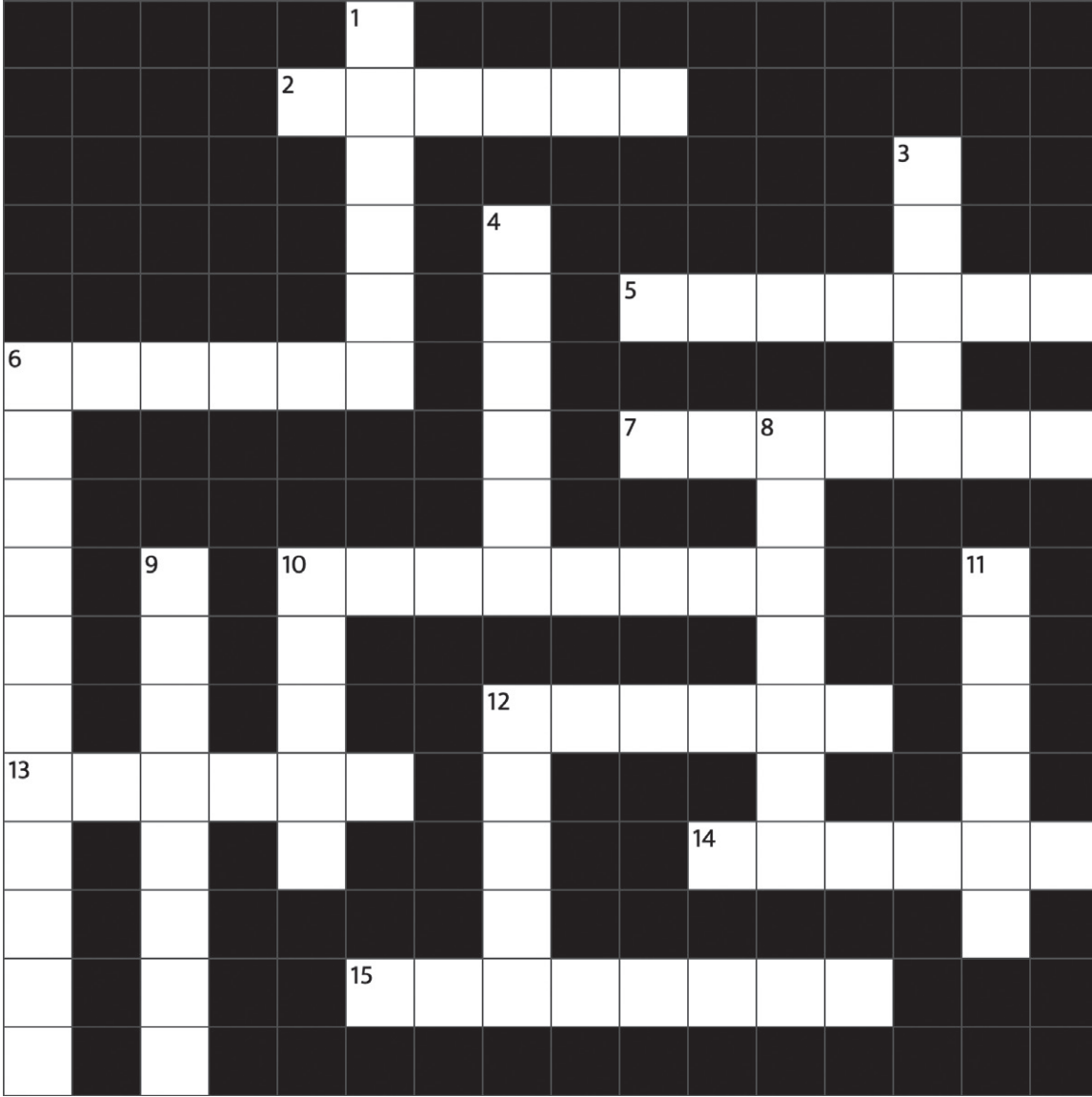
Sorumluluğun Şahsiliği

Herkes kendi işlem ve eyleminden sorumludur.

Corpus Juris Civilis

529-534 yılları arasında
Doğu Roma İmparatoru
I. Justinianus tarafından
hazırlatılan, Roma
Hukuku konusunda en
geniş ve derinlemesine
bilgi veren, sonradan[1]
bu isimle anılan hukuk
külliyatıdır.

Yatay

2 bir kimseyi tanıma suretiyle kim olduğunu ortaya koyma, belirleme. – **5** Zabıt, zabıtnâme. – **6** Birine isnat olunan suç; işlendiği sanılan, fakat henüz aydınlanmamış olan suç, suçlama. – **7** Mevkûf, tutuklama kararı verilen. – **10** Girişim, girişme. – **12** Taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların devletin resmi yargı organları yerine, kendileri tarafından belirlenen hakemlerce çözümlendiği bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. – **13** Iradi olarak işlenen bir icra ya da ihmal eyleminden, fail tarafından istenmemiş olmalarına rağmen, kanunun cezalandırdığı sonuçların meydana gelmesi hali. – **14** Vekil olarak tayin edilmiş kimsenin, vekillik yetkisini bir başkasına devretmesi. – **15** Teslim alma.

Dikey

1 Birleştirme. – **3** Duruşmada bilgisine, görgüsüne başvurulanan kimse, şahit. – **4** Miras bırakanın mirasçılara geçen kalıtı; kalıtı; mirasçılara kalan malvarlığı. – **6** Yönetmelik. – **8** Bir ticaret kuruluşunun batması, kapanması gibi nedenlerle hesapların kesilerek ortada kalan maldan ve paradan alacaklılara paylarına düşen miktarın verilmesi işlemi. – **9** Soruşturma. – **10** Ticaretle uğraşan; bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimsedir. – **11** Mahkeme tarafından verilen kararın, duruşmadan hazır bulunan tarafa veya taraflara hakim tarafından sözle bildirilmesi. – **12** Vadesi gelmiş, aynı cinsten ve karşılıklı iki alacağın birbirine sayışılması.

Mardin Barosu Başkanlığı

Web Sitesi:

www.mardinbarosu.org.tr

Facebook:

www.facebook.com/MardinBarosu

Twitter:

<https://twitter.com/MardinBarosu>

YouTube:

<https://www.youtube.com/MardinBarosuTV>

Instagram:

www.instagram.com/MardinBarosu

Basın Yayın Komisyonu Instagram Hesabı:

www.instagram.com/mbbasinyayinkomisyonu

